

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

«Ιερωσύνη, Εθνεγερσία, σύγχρονη Ζωή»

12,13,14 Μαΐου 2021

Διαδικτυακή Διεξαγωγή

www.aeaa.gr

Γραβούρα

Το μνημείο του Θρασύλλου.

Οικογένεια ορθοδόξων πιστών κατευθύνεται προς την Παναγία Σπηλιώτισσα.

The antiquities of Athens/ measured and delineated by James Stuart and Nicholas Revett, painters and architects, with an introduction by Frank Salmon, in association with the Institute of Classical Architecture and Classical America, New York: Princeton Architectural Press, 2008.

Ταξιδιωτικός αριθμός/ αριθμός καταλόγου: NA280.S9 2008.

Ευχαριστίες για τη διάθεση της Γραβούρας

Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας

Β' Διεπιστημονικό Συνέδριο

«Ιερωσύνη, Εθνεγερσία, σύγχρονη Ζωή»

Τετάρτη 12 - Παρασκευή 14 Μαΐου 2021

Διαδικτυακή Διεξαγωγή

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ - ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πληροφορίες: www.aeaa.gr

Β' Διεπιστημονικό Συνέδριο Α.Ε.Α.Α. 12- 14 Μαΐου 2021

Η Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας στοχεύει αφενός στη διεύρυνση των θεμάτων που συζητούνται στην επιστημονική κοινότητα και αφετέρου στην αποτύπωση του δικού της στίγματος, ως ελάχιστη προσφορά στον πολυσχιδή και διεπιστημονικό διάλογο, που τα τελευταία χρόνια διεξάγεται, για θέματα που αφορούν στην πίστη, στις παραδόσεις, στις αξίες, και στην ιστορία μας.

Το μυστήριο της Ιερωσύνης και ο Ορθόδοξος κληρικός του σήμερα, τον οποίο άλλωστε η ΑΕΑΑ έχει την τιμή να προετοιμάζει μέσω του εκπαιδευτικού της προγράμματος, στο φετινό συνέδριο έχουν την τιμητική τους. Ζώντας εντός ενός ταχύτατα μεταβαλλόμενου κόσμου, διαπιστώνουμε πως η Εκκλησία, με έντονο το βάρος της τροχιάς του παρελθόντος, βρίσκεται σε μια πορεία αναζήτησης της ταυτότητάς της, προκειμένου να αναπτύξει επαρκώς τις οπτικές και δεξιότητες που απαιτούνται από τις σύγχρονες εξελίξεις. Κι ενώ ομιλούμε για μυστηριακή θεία έκφανση, όταν αναφερόμαστε στην Ιερωσύνη, δεν παύει εντός της ιστορίας του μυστηρίου της Θείας Οικονομίας να παρεισφρεί έντονα το ανθρώπινο στοιχείο, αφού άλλωστε αποτελεί βασικό της συστατικό. Συνεπώς, μπορούμε αλλά και οφείλουμε να επιδιώξουμε μια αυτοκριτική, τον αναστοχασμό ρόλων και δεδομένων, με στόχο την αναζωπύρωση ώστε να συνεχίσει η έμπνευση στους νέους ανθρώπους.

Επιπροσθέτως, δεν θα μπορούσε να μείνει η ΑΕΑΑ αμέτοχη στον εορτασμό των 200 ετών από τη λαμπρή εθνεγερσία των Ελλήνων που έχουμε την ευλογία να τιμά με το 2021. Η ανάλυση των δεδομένων, τα ιστορικά πρότυπα, ο κληρικός στην εποχή εκείνη, ο Έλληνας, ο άνθρωπος που αναζητά, που θυμάται, που σκέπτεται, είναι πτυχές που οφείλουμε να αναδείξουμε.

Ο συνδυασμός των δύο κεντρικών αξόνων και της γενικότερης προβληματικής του Β' Διεπιστημονικού Συνεδρίου στο σήμερα, στην Ελλάδα, όχι με τα στενά γεωγραφικά της σύνορα, αλλά στις αξίες που αυτή, μέσω της Ελληνικής Επανάστασης, προβάλλει στους αιώνες, κρίνεται κάτι περισσότερο από απαραίτητο. Επιπλέον, η ΑΕΑΑ, στις επιστημονικές της δράσεις, πάντα τιμά τον προστάτη της, Άγιο Νεκτάριο, υπό τη σκέπη του οποίου ελπίζουμε να είμαστε και να πορευόμαστε. Ελάχιστη τιμή στη συμπλήρωση των 100 ετών (1920-2020) από την κοίμησή του αποτελεί η αφιέρωση του επιστημονικού αυτού δράμενου σε αυτόν, καθώς οι συνθήκες της πανδημίας δεν μας επέτρεψαν πέρυσι να οργανώσουμε κάποια σχετική εκδήλωση.

*Βασιλική Β. Μαυροσκά
Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής*

Η διπλή θεματική του συνεδρίου μας αποδίδει τιμή στις επετείους των 100 χρόνων από την κοίμηση του Αγίου Νεκταρίου, προστάτη της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης, και των 200 χρόνων από την Εθνεγερσία. Παράλληλα αντανακλά ομοιότητες στις αντίστοιχες διεργασίες αυτοσυνειδησίας. Ο αγώνας για την Ανεξαρτησία απαίτησε μια προηγούμενη αναβάπτιση στην εθνική ταυτότητα και συνετέλεσε στην περαιτέρω ενίσχυσή της, όπως και το πάθος για μια αληθινή Ιερωσύνη προϋποθέτει εμπάθυνση και βίωση της ιδιότητας του Χριστιανού και της αποστολής του στον σύγχρονο κόσμο. Η Ιστορία προχωρεί με έμπνευση και ευθύνη, όχι μόνο με ορόσημα και σταθμούς, αλλά και μέσα από σιωπηρές κυοφορίες.

π. Βασίλειος Θερμός
Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής

Α. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

- Πρωτοπρεσβύτερος **Βασίλειος Θερμός**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Ποιμαντική)

Μέλη

- **Ανάργυρος Παπαρίδης**, Πρόεδρος Α.Ε.Α.Α. - Αναπληρωτής Καθηγητής (Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη)

- **Αθανάσιος Καψάλης**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Γενική Εκκλησιαστική Ιστορία)

- **Μιχαήλ Μαντζανάς**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Αρχαία Ελληνική & Βυζαντινή Φιλοσοφία)

- **Κωνσταντίνος Χαρίλ. Καραγκούνης**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική)

- **Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Ιεραποστολική. Διαπολιτισμική Χριστιανική Μαρτυρία και Διάλογος)

- **Δημήτριος Πασσάκος**, Επίκουρος Καθηγητής (Καινή Διαθήκη)

- Πρωτοπρεσβύτερος **Δημήτριος Κουτσούρης**, Επίκουρος Καθηγητής (Εκκλησιαστική Γραμματεία)

- **Βασιλική Β. Μαυροσκά**, Επίκουρη Καθηγήτρια (Δογματική)

- **Σπυριδούλα Γρηγ. Κωσταρά**, Επίκουρος Καθηγήτρια (Ψυχολογία τής Επικοινωνίας)

Β. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

- **Βασιλική Β. Μαυροσκά**, Επίκουρη Καθηγήτρια (Δογματική)

Μέλη

- **Κωνσταντίνος Χαρίλ. Καραγκούνης**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική)

- **Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου**, Αναπληρωτής Καθηγητής (Ιεραποστολική. Διαπολιτισμική Χριστιανική Μαρτυρία και Διάλογος)

- **Σπυριδούλα Γρηγ. Κωσταρά**, Επίκουρος Καθηγήτρια (Ψυχολογία τής Επικοινωνίας)

- **Λαμπρινός Πλατυπόδης**, Ε.Δι.Π. (Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία & Φιλολογία)

- **Κωνσταντίνος Παπαπαναγιώτου**, Ε.Δι.Π. (Συντήρηση Έργων Τέχνης & Αρχαιοτήτων)

Γ. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

- Κωνσταντίνος Παπαπαναγιώτου, Ε.Δι.Π. (Συντήρηση Έργων Τέχνης & Αρχαιοτήτων)
- Γεώργιος Τσουκλείδης, Τμήμα Οικονομικών
- Ιωάννα Θαλάσση, Τμήμα Φοιτητικής Μέριμνας

Δ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

- Πολίνα Κοντογιάννη, Γραμματέας ΑΕΑΑ
- Βασιλική Μπερέτη, Τμήμα Φοιτητικής Μέριμνας,
- Αγγελική Μόσχου, Τμήμα Προσωπικού

Ε. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Νέλλη - Πηνελόπη Κοντογιάννη, Ε.Δι.Π. (Ψυχολογία)
- Μαρία Παζάρσκη, Ε.Δι.Π. (Παλαιά Διαθήκη)

Στ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Αφίσα:

- Κωνσταντίνος Παπαπαναγιώτου, Ε.Δι.Π. (Συντήρηση Έργων Τέχνης & Αρχαιοτήτων)
- Μαρία Μπούρμπουλη, Βιβλιοθηκονόμος

Πρόγραμμα - Φυλλάδιο:

- Κωνσταντίνος Χαρίλ. Καραγκούνης, Αναπληρωτής Καθηγητής (Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική)
- Σπυριδούλα Γρηγ. Κωσταρά, Επίκουρος Καθηγήτρια (Ψυχολογία τής Επικοινωνίας)

Ζ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- Δέσποινα Πάνου, Ε.Δι.Π. (Αγγλική Φιλολογία)
- Αγλαΐα Γεωργούση, Αποσπασμένη Διδάσκουσα της Α.Ε.Α.Α. (Αγγλική Φιλολογία)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 12 ΜΑΪΟΥ 2021

ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

1	9:00	ΒΑΣΙΛΙΚΗ Β. ΜΑΥΡΟΣΚΑ Πρόεδρος της Οργ.Επ. του Συνεδρίου	ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ ΣΥΝΕΔΡΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Β΄ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΕΑΑ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ Α΄ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΕΑΑ
2		π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΘΕΡΜΟΣ Πρόεδρος της Επ.Επ. του Συνεδρίου	ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Β΄ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΕΑΑ
3		ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΠΑΠΑΡΙΔΗΣ Πρόεδρος του Α.Σ. της Α.Ε.Α.Α.	ΚΗΡΥΞΗ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΑΕΑΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΠΑΠΑΡΙΔΗΣ

4	9:45	ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ ΠΛΑΤΥΠΟΔΗΣ	ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΙΣ ΩΔΕΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΒΟΥ (1792-1869)
5	10:15	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΛΛΗΛΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΟΥΣ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821
6	10:45	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΑΤΣΑΡΟΥ	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ, ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ: ΣΤΑΣΗ ΑΝΤΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ Ή ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΚΛΗΡΟ;
	11:15	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

7	11:30	ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ: ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
8	12:15	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΟΣ ΑΓΩΝΑΣ. ΜΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΠΟΥ ΒΑΦΤΙΣΤΗΚΕ "ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ"
	12:45	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

9	12:45	π. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΒΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΑΓΙΟΙ ΩΣ ΑΥΤΟΧΕΙΡΕΣ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΩΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ
10	13:15	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	"ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ" vs "ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ": ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΕΘΕΛΟΔΟΥΛΕΙΑΣ Η΄ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ;
11	13:45	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΚΛΗΡΗΣ	ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821
	14:15	ΛΗΞΗ Α΄ ΗΜΕΡΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ	

ΠΕΜΠΤΗ 13 ΜΑΪΟΥ 2021

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΑΝΑΣ

12 9:00 ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΣΑΠΗ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΟΥΣΑΚΩΦ: ΡΩΣΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΗΡΩΑΣ Ή ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ;

13 9:30 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΡΜΠΑΣ

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΓΑΛΑΝΑΚΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΑ ΜΕΛΧΙΣΕΔΕΚ (1821) ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ

14 10:00 ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΛΟΒΟΥ

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ

15 10:30 π. ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ

ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ ΣΤΙΣ ΔΙΔΑΧΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΖΩΗΣ

11:00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΡΜΠΑΣ

16 11:15 π. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΜΑΝΩΛΗΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1821 (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

17 11:45 ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β΄ (1815-1834) ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΑΜΟ

18 12:15 ΟΛΥΜΠΙΑ-ΜΑΡΙΑ ΠΟΝΤΙΚΗ

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

12:45 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6η - ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

**ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ.
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ**

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ : π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ

19 13:00 ΒΑΣΙΛΙΚΗ Β. ΜΑΥΡΟΣΚΑ

"ΟΠΟΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ, ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ ΚΑΛΑ"

20 ΚΩΝ/ΝΟΣ ΧΑΡΙΛ. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (1814 κ.εξ.) ΥΠΟ ΤΟ "ΠΝΕΥΜΑ" ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

21 ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ ΓΡΗΓ. ΚΩΣΤΑΡΑ

Ο ΗΓΕΣΙΑΚΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

14:15 ΛΗΞΗ Β΄ ΗΜΕΡΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΜΑΪΟΥ 2021

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΜΠΟΛΤΕΤΣΟΣ

22 9:00 π. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΕΒΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΣΑΜΟΥΗΛ ΧΑΝΤΖΕΡΗ

23 9:30 π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ

"ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΓΑΡ ΕΣΤΙΝ ΤΟ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΑΝΑΒΕΒΗΚΟΣ" - ΠΑΤΕΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

24 10:00 π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΘΕΡΜΟΣ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ: ΝΕΕΣ ΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

10:30 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

25 10:45 π. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΡΟΝΗΣ

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ ΙΕΡΕΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ - "ΜΗ ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΜΕ ΕΙΣ ΚΑΙΡΟΝ ΓΗΡΩΣ" (ΨΑΛΜ. 70, 9)

26 11:15 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΛΙΟΦΟΥΤΗΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ "ΠΟΙΜΑΙΝΕΙΝ" ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ "ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ". ΜΙΑ ΑΣΤΑ ΝΟΝ VERBA ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

27 11:45 ΠΕΤΡΟΣ ΦΑΡΑΝΤΑΚΗΣ

Η ΑΠΟΪΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΙΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΩΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ

12:15 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9η

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΣΣΑΚΟΣ

28 12:30 ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΕΡΑΤΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΙΕΡΑ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΙΣΡΑΗΛ. ΒΙΒΛΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

29 13:00 ΝΑΪΡΑ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΓΚΡΑΦΙΤΙ ΩΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ

30 13:30 ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΜΠΟΛΤΕΤΣΟΣ

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ "ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ" ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΩΝ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ

31 14:00 π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΘΕΡΜΟΣ

ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

32 14:15 ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ ΠΑΠΑΡΙΔΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ - ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

14:30 **ΛΗΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
-
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα κείμενα των Περιλήψεων και των Βιογραφικών Σημειωμάτων δημοσιεύονται όπως μας εστάλησαν από τους συγγραφείς τους.

Ανδρουλιδάκης Εμμανουήλ Γ.

Γεννήθηκα στον Ορθό, Δ. Μυλ/μου, του ν. Ρεθύμνης. Σπούδασα με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. στην Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Κρήτης, αποφοιτώντας του τομέα κλασικής φιλολογίας. Διορίστηκα στην Δ. Ε. Το 1998 έλαβα εκπαιδευτική άδεια από το ΥΠΕΠΘ και πραγματοποίησα μεταπτυχιακές σπουδές στο τμήμα φιλολογίας του Παν/μίου Αθηνών. Στη συνέχεια εκπόνησα στο ίδιο τμήμα τη διδακτορική μου διατριβή στο γνωστικό αντικείμενο «αρχαίο δράμα-Αριστοφάνης». [Τίτλος διατριβής : Υπαίθριες αγροτικές ασχολίες στις κωμωδίες και τα αποσπάσματα του Αριστοφάνη] Η διατριβή εκδόθηκε το 2018 σε επεξεργασμένη μορφή από τις εκδόσεις Ηρόδοτος. Δίδαξα εννέα ακαδημαϊκά έτη Ελληνική Λαογραφία στο Παν/μιο Κρήτης, ενώ από το 2004 ως πέρυσι δίδαξα αρχαίο θέατρο στο Ελληνικό Ανοικτό Παν/μιο. Επίσης από το 2006-2007, δίδασκα ελληνική γλώσσα, φωνολογία-ορθοφωνία, ιστορικά εκκλησιαστικά κείμενα, στην Πατριαρχική Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Κρήτης. Από τον Φεβρουάριο 2019, σύμφωνα με τον νόμο 4852/2017, εκλέχτηκα και διορίστηκα μέλος ΕΔΙΠ στην Π.Α.Ε.Α.Κρήτης με γνωστικό αντικείμενο : αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Έχω εκδόσει επιπλέον του βιβλίου μια μονογραφία {2010, εκδόσεις Πόλις, επ. Α. Μαρκαντωνάτος, Λ. Πλατυπόδης}, 38 αυτοτελείς μελέτες για το αρχαίο δράμα, την ελληνική γλώσσα και παράδοση, την κρητική διάλεκτο. Εντός του 2021 πρόκειται να εκδοθούν δυο μελετήματα [μικρά αριστοφανικά, δια-κρητικά]. Επιμελήθηκα 8 τόμους, συνεδρίων, έχω δε την φιλολογική ευθύνη της επιστημονικής επετηρίδας της Π.Α.Ε.Α.Κρήτης. Γνωρίζω ολίγα αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΛΛΗΛΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΟΥΣ, ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821.

Η εργασία αυτή μελετά το σύνολο των κειμένων που αφορούσαν τις εθνοσυνελεύσεις. Ειδικότερα σχολιάζεται από φιλολογική και μόνο ματιά, ο τρόπος, η έκταση και η συνυποδήλωση του όρου θρησκεία, όπως διατυπώθηκε, από την Α' έως και την Δ' με την έλευση του πρώτου κυβερνήτη του ελληνικού κράτους, Ι. Καποδίστρια [1829]. Ενδότερος στόχος ν' αναδειχθεί μέσα από την ομιλούμενη γλώσσα, ειδικότερα στη λόγια μορφή της, της εποχής πώς οι πρώτες αποφάσεις των αγωνιστών, που αποτέλεσαν και τα πρώτα συντάγματα εμπεριέχουν κατά τρόπο αρμονικό, επάλληλο και συνεκδοχικό τις πρωταρχικές έννοιες του αγώνα: γένος και θρησκεία. Αναζητούνται οι γραμματικές και συντακτικές αναφορές, οι μορφολογικές αποδόσεις των παραπάνω όρων, καθώς και οι κατά καιρούς ποικίλη σημασία τους, απότοκος εξάλλου των πολιτικών απόψεων και συγχρονικών εξελίξεων στο ελληνικό κράτος. Η ελληνική γλώσσα και η μορφή της στα συνταγματικά κείμενα, μολονότι διατυπωμένη από τους λογίους της εποχής, διασώζει την μακραίωνη πνοή των Ελλήνων προκειμένου να ελευθερωθούν, την παράλληλη και ιδεολογικά συνοδοιπόρο, θρησκευτική δύναμή τους. Οι έννοιες γένος και θρησκεία συμμαρτυρούν τελικά την έννοια της παιδείας που με μύριους αγώνες καλλιεργούσε στη διάρκεια της επανάστασης, ενώ επιθυμούσε τώρα να ορίσει στο κείμενο διακυβέρνησης του ελληνικού κράτους. Η συλλογή και ο σχολιασμός ιδιαίτερα των φραστικών πεδίων περί του γένους και της θρησκείας, συνιστά την θεμελίωση της ιδιότητας του ελληνικού κράτους, ως μια εδραιούμενη απόπειρα των διαφωτιστών να ορίσουν τον Έλληνα και τους Έλληνες, σύμφωνα με όσα η γλώσσα των κειμένων μας αποκαλύπτει, παράλληλα δε τα πρώτα ψήγματα της εκκλησιαστικής παιδείας.

Αρχιμανδρίτης π. Βαλτογιάννης Γρηγόριος, Β.

Γεννήθηκα τη 15η Αυγούστου του 1992 στο Αμαρούσιο Αττικής. Μεγάλωσα και τελείωσα την υποχρεωτική εκπαίδευση στη Νέα Ιωνία Αττικής. Εισήχθη στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών το 2010, από όπου και αποφοίτησα τέσσερα χρόνια μετά. Εν συνεχεία φοίτησα παράλληλως στα Π.Μ.Σ.: Ηθικής Φιλοσοφίας (Ε.Κ.Π.Α.- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου) και Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας (Α.Π.Θ.), όπου και ειδικεύτηκα σε δύο επιστημονικές οπτικές στο επιστητό της Πατερικής Θεολογίας. Από το 2016 είμαι υποψήφιος διδάκτορας Βυζαντινής φιλοσοφίας στο Τμήμα Φιλοσοφίας Ε.Κ.Π.Α. και Κανονικού Δικαίου στο Τμήμα Θεολογίας του ίδιου Ιδρύματος. Εκάρην Μοναχός την 7η Σεπτεμβρίου 2019 στην Ιερά Μονή Αγίων Αναργύρων Πάρωνος, της οποίας τυγχάνω Ηγούμενος, και εν συνεχεία χειροτονήθηκα Διάκονος (20/10/2019) και Πρεσβύτερος (1/11/2019) υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μονεμβασίας και Σπάρτης κ.κ. Ευσταθίου.

ΑΠΟΙ ΩΣ ΑΥΤΟΧΕΙΡΕΣ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΩΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

Ποιμαντικές ανάγκες και η πραγματικότητα του Κοινού Σώματος έφεραν την Εκκλησία, στην Συνοδική εν συνόλω έκφραση αυτής, να θεσπίσει τον διττό και εν τω άμα κοινό τρόπο του υπάρχειν εντός Αυτής: την ακρίβεια και την οικονομία. Σε πλείστα όσα ζητήματα έχει εφαρμοστεί μετακίνηση της ποιμαντικής πράξης μεταξύ αυτών των πόλων, με την κανονική παράδοση να δείχνει το όριο, είτε στην απόλυτη εφαρμογή του είτε στην κατά περίπτωση. Ανάλογο θέμα προς εξέταση αποτελεί και η αυτοχειρία, ως ενστικτωδώς και ουχί ολοκληρωτικώς απορριπτέα ενέργεια και όμως υπό προϋποθέσεις θεοποιητική. Με γνώμονα την ορθόδοξη ανθρωπολογία, όπως αυτή εκφράστηκε ατομικώς και εν συνόλω από τους θεοφόρους Πατέρες, την θύραθεν γραμματολογική πλαισίωση του μεγέθους «άνθρωπος» και τις ιστορικές αφορμές των ολοκαυτωμάτων της Επανάστασεως του 1821 θα επιχειρηθή η σκιαγράφηση της σχέσεως ακρίβειας και οικονομίας όπως αυτές πιστώνονται εν πράγμασι στον της Εκκλησία βίο.

Βαρβούνης Εμμανουήλ, Γερ.

Ο Εμμανουήλ Γερ. Βαρβούνης (Σάμος, 1966) είναι Καθηγητής Λαογραφίας, Αν. Πρόεδρος του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, και Διευθυντής του «Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του ΔΠΘ. Έχει τιμηθεί με τα Οφφίκια του "Άρχοντος Προστάτου των Γραμμάτων" του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του "Μεγάλου Άρχοντος Χαρτοφύλακος" του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής. Είναι κάτοχος τεσσάρων επίτιμων διδακτορικών τίτλων (ΗΠΑ, Ρουμανία, Ελλάδα) και τακτικό, αντεπιστέλλον ή επίτιμο μέλος οκτώ Ακαδημιών της αλλοδαπής (ΗΠΑ, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Αυστρία, Γερμανία), καθώς και Επίτιμος Καθηγητής του Τμήματος Κλασικής και Νέας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου. Βιβλία και μελέτες του έχουν μεταφραστεί και δημοσιευθεί επίσης στην αγγλική, στη γαλλική, στην ισπανική, στην ιταλική, στη γερμανική, στη σερβική, στην τουρκική, στη ρωσική, στη γεωργιανή, στην αρμενική, στην αραβική, στη ρουμανική και στη βουλγαρική γλώσσα. Με πρόσκληση ξένων πανεπιστημίων και επιστημονικών εταιρειών έχει πραγματοποιήσει ομιλίες και διαλέξεις πλην της Ελλάδας και της Κύπρου, στο Βέλγιο, στη Γερμανία, στο Λουξεμβούργο, στη Δανία, στη Σουηδία, στην Αίγυπτο, στη Ρωσία, στη Σερβία, στη Λετονία, στη Φιλανδία, στην Τουρκία, στη Γεωργία, στην Ισπανία, στην Πολωνία, στη Ρουμανία, στην Αυστραλία, στις Η.Π.Α. και στη Βουλγαρία.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β' (1815-1834) ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΑΜΟ

Ο Αρχιεπίσκοπος Σάμου και Ικαρίας Κύριλλος Β' ο Αγραφιώτης (1815-1834), εξελέγη τον Μάιο του 1815 και ήταν άμεσος συνεργάτης του επαναστατικού αρχηγού της Σάμου Λογοθέτη Λυκούργου, φλογερός πατριώτης, ένθερμος και τολμηρός επαναστάτης και παράτολμος μαχητής. Ο Κύριλλος, που ενθρονίστηκε στη Σάμο στις 8 Σεπτεμβρίου 1815, ήταν μαθητής του Κοσμά του Αιτωλού και είχε χρηματίσει διάκονος του Μητροπολίτη Ιωαννίνων Μακαρίου, την εποχή της κατατρόπωσης του Αλή πασά. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία, μαζί με επιφανή στελέχη του κόμματος των «Καρμανιόλων», στο οποίο είχε ενταχθεί ενεργά με την άφιξή του στο νησί. Πρόκειται για το κόμμα που κατά την προεπαναστατική περίοδο είχε κινηθεί κατά των Μεγάλων Προεστών είχε τελικά έρθει σε σύγκρουση με την οθωμανική εξουσία και είχε αναγκαστεί σε προσωρινή διάλυση, ωστόσο βρισκόταν πίσω από την σαμιακή επανάσταση, δεδομένου ότι τα κυριότερα στελέχη της, με πρώτο τον Λογοθέτη Λυκούργο, ήταν μέλη του. Ο Κύριλλος στις 8 Μαΐου 1821 ευλόγησε την επαναστατική σημαία που ύψωσε στο Καρλόβασι ο Λυκούργος, συνεργάστηκε με τον Λυκούργο στενά, ενίσχυσε την επανάσταση εξ ιδίων και με εράνους, δεν δίστασε δε να φορέσει φουστανέλα, να πάρει όπλα και να πολεμήσει στην πρώτη γραμμή, στις πιο κρίσιμες φάσεις του σαμιακού αγώνα. Ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος απολάμβανε, λόγω της πατριωτικής του δράσης, ιδιαίτερο κύρος στη Σάμο της εποχής, δεδομένου ότι το 1829 ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας τον παρακάλεσε να συμβάλλει στην ειρήνευση και καλή διοίκηση του τόπου, στηριγμένος σε αυτήν ακριβώς την αποδοχή του από την σαμιακή κοινωνία της εποχής. Ακολούθησε τον Λογοθέτη Λυκούργο στο δρόμο της εξορίας από τη Σάμο, τον Ιούνιο του 1834, όταν επιβλήθηκε το ηγεμονικό καθεστώς στο νησί, και εγκαταστάθηκε διαδοχικά στην Τήνο, στο Ναύπλιο, στην Αθήνα και τελικά στην Χαλκίδα, μαζί με τους υπόλοιπους εξορίστους αρχηγούς και μαχητές της επαναστατημένης Σάμου, όπου και κοιμήθηκε, στις 5 Φεβρουαρίου 1850. Διετέλεσε μέλος της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Γεωργιάδης Κωνσταντίνος

Ο Κωνσταντίνος Γεωργιάδης (Καβάλα, 1976) σπούδασε Θεολογία (Υπότρ. ΙΚΥ) και Νομική στο Άριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, ολοκληρώνοντας τις μεταπτυχιακές του Σπουδές, Α' και Β' Κύκλου, στη Δογματική και Συμβολική Θεολογία. Η Διδακτορική του Διατριβή με τίτλο «Πηγές και Θεολογία τῆς Ζ' Οικουμενικῆς Συνόδου» ἔλαβε τὸ βαθμὸ Ἄριστα μετὰ Διάκριση ὅπως και Βραβεῖο Ἀριστείας τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐρευνῶν ΑΠΘ, τὸ ὁποῖο ἔλαβε και ἡ Μεταδιδακτορική του Ἔρευνα με θέμα «Τὸ φιλοσοφικὸ και θεολογικὸ ὑπόβαθρο τῆς ὀρθόδοξης εἰκονολογίας». Σὲ β' Μεταδιδακτορική Ἔρευνα (ΕΛΙΔΕΚ) συμμετείχε ἐπιτυχῶς σὲ ἀντίστοιχη διεπιστημονική Ὀμάδα. Ἔλαβε μέρος ὡς εἰσηγητῆς και μέλος ἐπιτροπῶν σὲ πανελλήνια και διεθνή Συνέδρια (Oxford Patristics Conference (2011 ἔ 2019), Symposium Apocrypha (2014), Aristotle World Congress (2016) κ.ά) δημοσιεύοντας ἐπίσης ἄρθρα του σὲ ἐπιστ. Περιοδικὰ και Πρακτικὰ Συνεδρίων (Κόσμος/Cosmos, Γρηγόριος Παλαμάς, Θεολογία, Philosophia Ancilla, Φιλοσοφεῖν κ.α.). Μετὰ ἀπὸ δεκαοκτῶ χρόνια στη Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση, ἐργάζεται σήμερα στὸ Μουσικὸ Σχολεῖο Καβάλας συντονίζοντας Σχολ. Προγράμματα (Erasmus, School Festivals κ.α.). Στὸ παρελθὸν ἀπεσπάσθη στη Θεολογικὴ Σχολὴ ΑΠΘ, ἀναλαμβάνοντας κατ' Ἀνάθεση τὴ διδασκαλία τῶν μαθημάτων «Ἑρμηνεῖα Δογματικῶν και Συμβολικῶν Κειμένων» I και II, ἐνῶ κατὰ τὸ ἀκαδ. ἔτος 2019-20 δίδαξε τὰ Μαθήματα «Δογματικὴ Β'» και «Θεολογία και Κινηματογράφος». Εἶναι ἕγγαμος μετὲ τῆς Συνάδελφου Κωνσταντῖνα Κατσαροῦ, μετὲ τὴν ὁποία ἔχουν δύο παιδιά.

"ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ" vs "ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ": ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΕΘΕΛΟΔΟΥΛΕΙΑΣ Η' ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ;

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση και Πολιτεία ἀποτελοῦν πρῶτιστα ἐκκλησιαστικὸ γεγονός. Στὴν προμετωπίδα κάθε Συντάγματος και μετὲ τὸ ἔβλημα τοῦ Σταυροῦ στη σημαία, ἡ ἑλληνικὴ συλλογικὴ συνείδηση φαίνεται νὰ ζητᾶ τὴν «εὐλογία τοῦ Θεοῦ», ἐμπνεόμενη ἀπὸ πολιτικὴ θεολογία μετὰ ἀκραιφνῶς Ὀρθόδοξο πρόσημο και περιεχόμενο. Ὁ τριαδικὸς Θεός, λοιπόν, τῆς «ἐλευθερίας και ἀγάπης», ἄλλως ὁ ἔνσαρκος Θεὸς Λόγος, ἀντανακλᾷ ἀνάλογα ὡς «ἀρχέτυπον» ἐκκλησιολογίας και πολιτειολογίας. Ὡστόσο, σὲ ἓνα «ἑλληνικὸ ἔθνος» ἐνταγμένο σὲ «γένος χριστιανῶν» ἐπιχειροῦνται, ἤδη προεπαναστατικά, νὰ δοθοῦν δύο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες κατευθύνσεις, κατὰ ἐπίσημο τρόπο μέσα ἀπὸ τὴν Πατρικὴ Διδασκαλία τοῦ Ἀνθίμου Ἱεροσολύμων ὅσο και ἀπὸ τὴν Ἀδελφικὴ Διδασκαλία τοῦ Κοραή. Στὴν κορύφωση τῆς ἀντιπαράθεσης δὲν χωρᾶ ἀπόλυτη κατηγοριοποίηση μετὰξὺ ἐνὸς κακῶς ἐννοῦμενου «μεσαιωνισμοῦ» και τοῦ «νέου αἰῶνος τῶν Φώτων», στὸν ὁποῖο δῆθεν νεοφανῶς γεννᾶται ἡ ἐπιστήμη και ἡ «ἀξία τοῦ ἀνθρώπου». Ἐξίσου ὁ συγγραφέας τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας χρησιμοποιεῖ ὀρθολογικὰ ἐπιχειρήματα τῆς φιλοσοφίας και πολιτικῆς, ἐνὸσω και ὁ Κοραῆς θεολογεῖ, ἐπικαλούμενος μέχρι και τὸ κριτήριον ἀκύρωσης κάθε αἵρεσης, ὅτι «κολοβάς φέρει εἰς τὸ μέσον» τῆς βιβλικῆς μαρτυρίας. Λαμβανομένου ὑπόψης τοῦ ἱστορικοῦ ἐρωτήματος ἀν μετὲ τὴ Διδασκαλία Πατρικὴ ἀσκεῖται «ποιμαντικὴ» τοῦ Χριστοῦ ἢ «πολιτικὴ», ἢ συγκριτικὴ πρὸς τὴν Ἀδελφικὴ Διδασκαλία ἔρευνα θὰ ἐπιχειρήσει νὰ ἐξετάσει τὸ σύνολο τῆς ἐκατέρωθεν θεολογικῆς ἐπιχειρηματολογίας. Ἡ ἀξιολόγηση ἐπιχειρημάτων, στὸ πρότυπο τοῦ «ὀρθοῦ θεολογικοῦ συλλογισμοῦ» τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, θὰ κινηθεῖ ἀπὸ τὸ «argumentum hominem» μέχρι τὸ «argumentum ad verecundiam», μετὰ τελικὸ σκοπὸ νὰ ἀπαντηθοῦν ἐρωτήματα ὅπως α) το πῶς κάθε πλευρὰ ἐννοεῖ τὴν «ἀπὸ Θεοῦ» ἐλευθερία και β) τὸ ἀν ἡ Διδασκαλία Πατρικὴ ἐμφορεῖται ἀπὸ «ἐθελόδουλεία» ἢ μετὰ δικὴ τῆς πρόταση ἀντιτίθεται ἀπλῶς στὸ εἶδος ἐλευθερίας ποὺ κομίζει τὸ νεωτερικὸ εὐρωπαϊκὸ περιβάλλον.

Αρχιμανδρίτης π. Γεωργίου Τιμόθεος

Ο π. Τιμόθεος (Αθανάσιος) Γεωργίου γεννήθηκε στις 19 Οκτωβρίου 1973. Σπούδασε θεολογία στη θεολογική σχολή Αθηνών από την οποία αποφοίτησε το έτος 1998. Χειροτονήθηκε διάκονος την 30η Ιουνίου του 1996, Εντολή του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Σεραφείμ και πρεσβύτερος την 19η Φεβρουαρίου του 1998. Κατόπιν εξετάσεων εισήχθη στο διατμηματικό (Θεολογικής Σχολής και Παντείου Πανεπιστημίου) μεταπτυχιακό Τμήμα: «Φύλο και θρησκεία» από όπου αποφοίτησε το 2010. Από το 2015 εκπονεί στο Πάντειο Πανεπιστήμιο διδακτορική διατριβή στον Καθηγητή κ. Αντώνη Παπαρίζο με θέμα τις Σχέσεις Κράτους – Εκκλησίας στις περιόδους Αρχιεπισκοπειών Ιερώνυμου του Α', Σεραφείμ και Χριστοδούλου. Υπηρέτησε στο Ραδιοφωνικό Σταθμό της Εκκλησίας από το 2003 έως το 2009 στην εκπομπή του Γραφείου εξωτερικής ιεραποστολής της Εκκλησίας της Ελλάδος. Υπηρετεί ως Εφημέριος και πρόεδρος του Εκκλησιαστικού συμβουλίου στον Ιερό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου – Καλλιθέας από το 1998 και στο γραφείο επιστολογραφίας της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών από του έτους 2011.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΤΡΕΒΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑΣ: ΜΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΑΜΟΥΗΛ ΧΑΝΤΖΕΡΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΤΟΥ 1767.

Οι ορθόδοξες απόψεις που εκφράζει ο Σαμουήλ αξίζει να προσεχθούν στο πλαίσιο όχι μόνο ενός ρωμαϊκού διαφωτισμού, αλλά να τοποθετηθούν στο σχήμα που δεν θα υποτιμήσει την εκκλησιαστική Παράδοση, αλλά θα την μπολιάσει με τον ανθρωπισμό και κλασικισμό του Πατριάρχη Σαμουήλ, του «ολιγωρητή των αλόγων προλήψεων», του «προστάτη της αληθείας», του πατριάρχη που «αποτελεσματικώς οικειούται την πάντων ασθένειαν», «λογιότητα διαπρέπει και ηθών κοσμιότητα, κατορθώσας τα επιτηδευτά». Το φαινόμενο του «γεροντισμού» δεν είναι καινούργιο· το συναντούμε το 1767 και ίσως και πολύ πριν, αναμφίβολα όπου βρίσκεται σε άνθηση. Ο Πατριάρχης Σαμουήλ Χαντζερής γνήσιος εκπρόσωπος Εκκλησιαστικών πυρήνων της κοινοτικής οργανώσεως, παρουσιάζει τα προσόντα του «πνευματικού» λειτουργού, θέλοντας να τονίσει την παιδεία και την υπευθυνότητα, που πρέπει να έχει ο φορέας του θρησκευτικού λειτουργήματος. Ο Πατριάρχης Σαμουήλ, αγωνίζεται για την ανύψωση της Εκκλησίας και για τη λύτρωση του λαού από το σκοταδισμό. Συγκεκριμένα στο Λόγο που εστιάζεται τη διασάφηση του ποιοι οφείλουν να είναι οι γνήσιοι πνευματικοί λειτουργοί και στην αναβάθμιση του πνευματικού λειτουργήματος, με την συναίσθηση της ευθύνης που τον διακατέχει θέλει, να αποκαθάρει τα χαρακτηριστικά των θρησκευτικών λειτουργών ως πνευματικών ανθρώπων από όσα αρνητικά στοιχεία κάνουν την πνευματική πατρότητα να εκπίπτει σε «γεροντισμό».

Ζορμπάς Κωνσταντίνος, Β.

Γεννήθηκε, το 1959, στη Λάρισα. Έλαβε το Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών (Στρασβούργο 1981), της Κοινωνιολογίας (Καθολικό Ινστιτούτο και Σορβόννη, Παρίσι 1987) και της Θεολογίας (Θεολογικό Ινστιτούτο Αγίου Σεργίου, Παρίσι 1987). Πραγματοποίησε βασικές και μεταπτυχιακές σπουδές στην Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού και στην Ποιμαντική Κοινωνιολογία. Έλαβε το *Diplome d' Etudes Approfondies (D.E.A.)* με βαθμό «Άριστα» και στη συνέχεια έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης στον Τομέα Ηθικής και Κοινωνιολογίας, απ' όπου το 1996 έλαβε το Διδακτορικό Δίπλωμα με «Άριστα». Εργάστηκε ως επιστημονικός συνεργάτης της Ορθόδοξου Ακαδημίας Κρήτης από το 1988 και μέχρι το 1999, συμβάλλοντας στο έργο της τοπικής Εκκλησίας με την επιστημονική έρευνα θεολογικών, κοινωνικών και άλλων εκκλησιαστικών ζητημάτων. Υπηρέτησε στην Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση στις Βρυξέλλες για Εκπαιδευτικά θέματα και θέματα Πολιτισμού. Συμμετείχε σε πολλές Ομάδες Εργασίας για θέματα Βιοηθικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στο πλαίσιο του Άρθρου 17 της Συνθήκης της Λισαβόνας. Από το 2015 είναι ο Γενικός Διευθυντής του Ερευνητικού Κέντρου «Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης» (ενταγμένο στον Νόμο 4310/2014 (Α' 258) βάσει του ΦΕΚ 4610/7-5-2019, Άρθρο 255) και εργάστηκε ενεργά για την προετοιμασία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθόδοξου Εκκλησίας στην Κρήτη. Είναι Άρχων Ιερομνήμων του Οικουμενικού Πατριαρχείου και συμμετέχει ως Αντιπρόεδρος στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Πολυτεχνείου Κρήτης. Επίσης είναι μέλος της Κοινής Επιτροπής Βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών. Έχει λάβει ενεργό μέρος με εισηγήσεις και παρεμβάσεις στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω των διαφόρων Επιτροπών του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, καθώς και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έργα του «Η ανθρώπινη αξία στις κοινωνικές ουτοπίες», «Παγκοσμιοποίηση και Θρησκείες», «Ευρώπη-Θρησκεία-Πολιτισμός», «Πολιτική και Θρησκείες», «Οικολογική κρίση και Εκπαίδευση», «Λόγια Ελπίδος» (ποιητική συλλογή), κ.ά.

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΚΙΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ ΕΙΡ. ΓΑΛΑΝΑΚΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΑ ΜΕΛΧΙΣΕΔΕΚ (1821) ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ

Ο Ειρηναίος Γαλανάκης (Μητροπολίτης Κισάμου και Σελίνου) υπήρξε μία από τις εξέχουσες προσωπικότητες της Κρήτης, της Ελλάδος και της Ευρώπης. Γνώστης των κοινωνικών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας και όχι μόνον προσπαθούσε μέσα από το βιωματικό κήρυγμά του να συμβάλει ουσιαστικά στην κατανόηση της κοινωνικοπολιτικής και κοινωνικοπολιτιστικής ανάπτυξης του ορθόδοξου χριστιανικού κόσμου, όχι μόνο σε επίπεδο τοπικό, αλλά και στο πλαίσιο της τότε νεωτερικής εποχής του. Σε ότι αφορά το θέμα μας η αναφορά του στο παρελθόν ήταν σημείο ουσιαστικό ως προς τις θεμελιώδεις αξίες, όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η συμμετοχικότητα κ.ά., έννοιες ταυτόσημες με τις βασικές αξίες και τις αρχές της συνταγματικής Δημοκρατίας. Αυτές τις αξίες προσπαθούσε να επικαιροποιήσει ως εκκλησιαστικό γεγονός. Το πρόσωπο του εθνομάρτυρα Επισκόπου Κισάμου και Σελίνου Μελχισεδέκ (1821) αποτελούσε για τον Ειρηναίο Γαλανάκη σημείο αναφοράς για το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας με ένα σύγχρονο λόγο για τις έννοιες ελευθερία, καταλλαγή και εθνική αναγέννηση. Αυτό τον οδήγησε να επαναπροσδιορίσει την έννοια της επανάστασης με σύγχρονους όρους και με την έννοια της ευθύνης που φθάνει στα όρια μίας επανάστασης, ίσως και μίας εθνικής παλιγγενεσίας: Γράφει χαρακτηριστικά: «Όλοι μας έχουμε τὴν εὐθὴν ἐνὸς χειρότερου ἢ ἐνὸς καλύτερου κόσμου. Ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο ὡς τὸν μικρότερο [...], γεγονός που εἴν κατανοηθῆί στην ολότητά του, θα αποτελέσει την έναρξη του αγώνα για τη μεταμόρφωση του κόσμου, την απαρχή της επανάστασης των συνειδήσεων. Για τον λόγο αυτό, ἔλεγε, πολλές φορές ὅτι ὅλες οι επαναστάσεις της Δύσης δὲν πνίγονται στο αἷμα τους, ἀλλὰ στο πνεύμα τους (Βλ. Ἐπανάσταση τῶν συνειδήσεων, σ. 34). Θα αναπτύξουμε το θέμα μας δίδοντας κάποια στοιχεία της γενικότερης αντίληψης που εἶχε για την ιερσύνη και τη στάση των κληρικών στα δρώμενα της ἐκάστοτε κοινωνίας και στη συνέχεια θα δώμε τον εκκλησιαστικό λόγο του για την έννοια της επανάστασης μέσα ἀπὸ τρεῖς ομιλίες του ἰδίου στο Μνημόσυνο του Εθνομάρτυρα Μελχισεδέκ. Οι ομιλίες δὲν εἶναι δημοσιευμένες και βρέθηκαν πρόσφατα στο προσωπικό του ἀρχείο που διατηρεῖ ο Μιχάλης Γαλανάκης, ἀνιψιὸ του Ειρηναίου Γαλανάκη. Ελπίζουμε μέσα ἀπὸ την παρουσίαση του θέματος να ἀναδείξουμε και να ἀπαντήσουμε σε ἐρωτήματα ὡς προς το ρόλο της Εκκλησίας στα κοινωνικά θέματα (και εθνικά), τον τρόπο με τον ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται την παρέμβαση αὐτή, καθώς και το ὄραμά της για τα μελλούμενα του κόσμου τούτου.

Καραγκούνης Κωνσταντίνος, Χαρίλ.

(Ανακασιά Βόλου, 8η Ιουλίου 1965). Έγκυκλιες σπουδές ολοκλήρωσε στο Έκκλησιαστικό Λύκειο Βόλου. Τò 1983 εισήχθη στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ., απέφοίτησε δὲ τὸ 1987. Έκκλησιαστική Μουσική διδάχθηκε ἀπὸ τοὺς Πρωτοψάλτες Ἰ. Σχώρη καὶ Ἐμμ. Χατζημαῦρκο (Βόλος), Χρυσ. Θεοδοσόπουλο, Χαρίλ. Ταλιαδῶρο καὶ Περ. Μαυρουδῆ (Θεσσαλονίκη), Σπ. Περιστέρη καὶ Λάζ. Κουζινόπουλο (Ὡδεῖο Ἀθηνῶν). Διετέλεσε μέλος τοῦ Χοροῦ Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» μετὰ Χοράρχη τὸν Γρ.Θ.Στάθη. Ἑλλ. Παραδοσιακὴ καὶ Ἀραβοπερσικὴ Μουσικὴ καὶ Κανονάκι διδάχθηκε ἀπὸ τὸν μικρασιάτη Παναγιώτη Ἀχειλά (Βόλος), τὸν Πέτρο Ταμπούρη καὶ τὴν Ἀνιὲς Ἀγκοτιάν. Τὸ 1992 ἴδρυσε στὸ Βόλο τὸν Σύλλογο «Ἐρευνας, Διάσωσης, Ριζικῆς Ἀποκατάστασης τῆς Μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων (Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε.) Παναγιώτης Ἀχειλάς». Τὸ 1998 διορίστηκε ὡς Θεολόγος στὴν Δ/βάθμια Ἐκπ/ση, ἐνῶ τὴν περίοδο 1998-2006 ὑπηρετήσε ὡς καθηγητὴς Ἐκκλησ. Μουσικῆς στὸ Μουσικὸ Σχολεῖο Βόλου. Τὸ 2000 ἀναγορεύθηκε Δρ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α. μετὰ ἐπιβλέποντα τὸν Γρ. Θ. Στάθη. [Διατριβή: «Ἡ Παράδοση καὶ Ἐξήγηση τοῦ Μέλους τῶν Χερουβικῶν τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Μελοποιίας»]. Διετέλεσε συνεργάτης (Π.Δ. 407) τοῦ Τμ. Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Α.Π.Θ. (2004-2006) καὶ Ὑπεύθυνος Πολιτιστικῶν Θεμάτων τῆς Δ.Δ.Ε. Μαγνησίας (2006-2011). Τὸν Ἰούλιο τοῦ 2010 ἐξελέγη ὁμόφωνα Ἐπίκουρος Καθηγητὴς «Βυζαντινῆς Ἐκκλησ. Μουσικῆς» τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅπου διορίστηκε ἀπὸ 19ης Φεβρουαρίου 2013. Μοιμοποιήθηκε τὴν 21η Φεβρουαρίου 2017. Ἔχει πλούσιο συγγραφικὸ καὶ ἐκδοτικὸ ἔργο, ἐνῶ ἔχει λάβει μέρος ὡς εἰσηγητὴς καὶ μέλος Ἐπιστημ. / Ὁργαν. Ἐπιτροπῶν σὲ πολλὰ καὶ ἔγκυρα ἐπιστημονικὰ συνέδρια στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 2013 ἴδρυσε τὸν Τομέα Ψαλτικῆς καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου, τοῦ ὁποῦ εἶναι Διευθυντὴς. Τὸν Νοέμβριο τοῦ 2018 ἐξελέγη ὁμόφωνα Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς τῆς Α.Ε.Α.Α. μετὰ ἴδιο γνωστικὸ ἀντικείμενο· διορίστηκε τὴν 3η Ἀπριλίου τοῦ 2019. Ἀπὸ τίς λοιπές του δραστηριότητες· ὑπηρετεῖ ἐπὶ 39 ἔτη ὡς Πρωτοψάλτης καὶ Χοράρχης σὲ Ναοὺς τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Δημητριάδος καὶ Λαρίσης. Διετέλεσε: ἐπὶ 4 θητείες μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Βόλου· Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ὀμοσπονδίας Συνδέσμων Ἱεροψαλτῶν Ἑλλάδος (τὸ 2010)· καὶ ἐπὶ 10 θητείες Τακτικὸ ἢ Ἀναπληρωματικὸ μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἰ.Σ.Ἐ.Ε..

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.

ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (1814 κ.εξ.) ΥΠΟ ΤΟ "ΠΝΕΥΜΑ" ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Οἱ κλάδοι τῆς Συγκριτικῆς Μουσικολογίας καὶ Ἐθνομουσικολογίας ἔχουν νὰ παρουσιάσουν πολλές καὶ ποικίλες μελέτες γιὰ τίς ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς ἢ τίς ἐπιδράσεις μεταξὺ Δυτικῆς Μουσικῆς καὶ Βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Τέχνης ἀπὸ τεχνικῆς ἐπόψεως, μάλιστα, σὲ μέγα βάθος χρόνου. Πολλά, ἐπίσης, ἔχουν γραφῆ -ἴσως ὄχι ὅλα-, σχετικὰ μετὰ τίς ἐπιρροές τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ στὴ διαμόρφωση τῆς σήμερα ἐν χρήσει Ἑλληνορθόδοξης Λατρευτικῆς Μουσικῆς, ἢ ὁποῖα εἶναι γνωστὴ ὡς «Νέα Μέθοδος». Ὅπως καὶ νὰ ἔχει, πρόκειται γιὰ δύο τελείως διαφορετικοὺς μεταξὺ τους μουσικοὺς κόσμους. Ἡ σύγχρονη ἐπιστῆμη τῆς Μουσικῆς Ἀνθρωπολογίας ἀναζητᾷ τοὺς λόγους καὶ τὰ αἷτια τῶν διαφοροποιήσεων αὐτῶν σὲ ἱστορικές, πολιτικές, κοινωνικές, ψυχολογικές, θρησκευτικές ἢ ἀνθρωπολογικὲς συνθήκες, ἀλλὰ οἱ ἀπαντήσεις της δὲν εἶναι πάντοτε πολὺ πειστικές. Μήπως κάτι μᾶς διαφεύγει; Ἡ παρούσα μελέτη φιλοδοξεῖ νὰ ἀποδείξει, ὅτι ὅλα ἀνάγονται, ἀφενός, στὴν θεολογία, δηλαδή, στὸν λόγο καὶ τὴν πίστη περὶ Θεοῦ, ἀφετέρου, στὴν πνευματικότητα, δηλαδή, στὸν τρόπο πὺ ὁ ἄνθρωπος βιώνει στὴν δογματικὴ διδασκαλία, πὺ ἐπέλεξε νὰ ἀποδεχθεῖ. Ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται ἢ Δύση τὴ μουσική, ὁ τρόπος πὺ τὴ μεταχειρίζεται καὶ ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖο καταγράφει τὴ Θεωρία της, ὅπως θὰ φανεῖ, ἀποτελοῦν συνέπεια τῆς Δυτικῆς Θεολογίας καὶ πνευματικότητας. Ὅμως, ὡς γνωστὸ καὶ ἀποδεδειγμένο, τὸ πρῶτο Θεωρητικὸ σύγγραμμα τῆς Ψαλτικῆς, τὸ ὁποῖο ἀντιγράφουν ὅλα τὰ Θεωρητικὰ Βυζαντινῆς Μουσικῆς μέχρι σήμερα, ἀπὸ μουσικοεπιστημολογικῆς ἐπόψεως βασίστηκε σὲ δυτικὰ μουσικὰ ἐγχειρίδια.

Κασάπη Ειρήνη

Η Ειρήνη Κασάπη είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι διδάκτωρ Θεολογίας και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος του ιδίου Τμήματος με ειδίκευση στην Ιστορία Σλαβικών Εκκλησιών (Εκκλησιαστική Ιστορία της Ρωσίας). Έχει πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές στο Κρατικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας Λομονόσωφ και στο Royal Holloway του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Έχει δημοσιεύσει μελέτες σχετικά με τη Ρωσική Εκκλησιαστική Ιστορία, τη Μεσαιωνική και Νεώτερη Ιστορία της Ρωσίας, τη Ρωσική Αγιολογία και την Ιστορία των Σλαβικών λαών. Έχει διδάξει το μάθημα της Ιστορίας Σλαβικών Εκκλησιών στο Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και έχει εργαστεί ως επιστημονική συνεργάτις στο Πρόγραμμα της Βάσης Δεδομένων της Ύστερης Βυζαντινής Αγιολογίας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Σήμερα εργάζεται ως καθηγήτρια-θεολόγος στο Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδας (Pierce) και παράλληλα διδάσκει στο Τμήμα Θεολογίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών του City Unity College.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΟΥΣΑΚΩΦ: ΡΩΣΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΗΡΩΑΣ Η ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ;

Ο Θεόδωρος Θεοδώροβιτς Ουσακώφ (1745 περίπου-1815) υπήρξε ένδοξος ναύαρχος του αυτοκρατορικού ρωσικού ναυτικού, ο οποίος πολύ γρήγορα αναδείχθηκε για τις ικανότητές του και τις επιτυχίες του στη θάλασσα ως επικεφαλής του ρωσικού στόλου. Με την ιδιότητα του αυτή συμμετείχε στον απελευθερωτικό αγώνα των Ιονίων νήσων από τους Γάλλους και συνέβαλε στη δημιουργία της Επτανήσου Πολιτείας, του πρώτου ανεξάρτητου κρατικού μορφώματος στον ελλαδικό χώρο μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως. Παράλληλα καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας του διακρίθηκε για το ήθος και την ευγένεια του χαρακτήρα του, αλλά και την πίστη και την προσωπική του ευσέβεια. Όλα τα παραπάνω στάθηκαν αφορμή, για να προχωρήσει το πατριαρχείο Μόσχας το 2001 στην ανακήρυξή του ως αγίου σε τοπικό επίπεδο και στη συνέχεια να τον συναριθμήσει στους ευρείας τιμής αγίους της Ρωσικής Εκκλησίας τον Οκτώβριο του 2004. Έκτοτε με πρωτοβουλία ρωσικών παραγόντων, καθώς και του ρωσικού πατριαρχείου, ξεκίνησε στην Ελλάδα, ιδιαίτερα στα Επτάνησα και την Κέρκυρα, εντατική προσπάθεια προβολής του προσώπου του Θεοδώρου Ουσακώφ ως ρώσου εθνικού ήρωα, ευεργέτη της Ελληνικής Επανάστασης και αγίου μέσω της ανέγερσης μνημείου, της πραγματοποίησης ετήσιων εκδηλώσεων στη μνήμη του ναύαρχου και της απόπειρας ακόμη και ίδρυσης ρωσικού ναού στην Ελλάδα προς τιμήν του. Οι ανωτέρω ενέργειες ωστόσο επανέφεραν στο προσκήνιο κατ' αρχάς την προβληματική σχετικά με τις ανακηρύξεις αγίων της Ρωσικής Εκκλησίας τα τελευταία χρόνια και τη συζήτηση περί σύγχυσης των κριτηρίων της αγιότητας και περί «βιομηχανίας αγίων» από την Εκκλησία αυτή και κατά δεύτερον ανακίνησαν το ζήτημα των ορίων των τοπικών Εκκλησιών και τον βαθμό δυνατότητας παρέμβασης μιας τοπικής Εκκλησίας στη δικαιοδοσία μιας άλλης. Στην παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα και να διασαφηνιστεί η έννοια της αγιότητας μέσω της παρουσίασης της ζωής και του έργου του Θεοδώρου Ουσακώφ και της ερμηνείας της στάσης της Ρωσικής Εκκλησίας στο θέμα αυτό.

Κατσαρού Κωνσταντίνα

Η Κων/να Κατσαρού γεννήθηκε στην Άρτα το 1983 και είναι έγγαμη, μητέρα 2 παιδιών, με μόνιμη κατοικία στην Καβάλα. Ολοκλήρωσε τις προπτυχιακές της σπουδές στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ. Για την άριστη επίδοσή της κατά το τρίτο ακαδημαϊκό έτος έλαβε υποτροφία του ΙΚΥ. Στην ίδια Σχολή συνέχισε τις Μεταπτυχιακές της Σπουδές με ειδίκευση στη Δογματική και Συμβολική Θεολογία. Σήμερα εκπονεί τη Διδακτορική της Διατριβή στη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ. Επιπλέον είναι απόφοιτη της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών (Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό) του ΕΑΠ. Ομιλεί την Αγγλική και Γαλλική γλώσσα. Έχει συμμετάσχει σε δεκάδες Συνέδρια, ως Εισηγήτρια, Μέλος Γραμματείας ή και Οργανωτικής-Επιστημονικής Επιτροπής. Επιπλέον είναι: α) Μέλος της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.) πολιτισμού ERGO CULTURE – HUMAN TRACES (www.echtr.com), β) Αντιπρόεδρος του Συλλόγου αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας «σὺν Ἀθηνᾶ» (synathena.wordpress.com), με τον οποίο έχει διοργανώσει (Οργανωτική ή Επιστημονική Επιτροπή) μεταξύ άλλων 3 Πανελλήνια Συνέδρια (Πολιτικής Φιλοσοφίας και Επιστημολογίας) και γ) Μέλος του EFECW- Ecumenical Forum of European Christian Women – Τέως υπεύθυνη του Website (www.efecw.net).

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ, ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ»: ΣΤΑΣΗ ΑΝΤΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ Ή ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΚΛΗΡΟ;

Ανάμεσα στους χρόνους της Γαλλικής Επανάστασης και στα μέσα του 19ου αιώνα, ο ευρωπαϊκός κόσμος υπέστη ραγδαίο μετασχηματισμό με αποτέλεσμα την ανάδυση νέων τύπων κοινωνίας και την έντονη στροφή προς τα εγκόσμια. Με το Διαφωτισμό ως κυρίαρχης ιδεολογίας, η επέκταση της γνώσης θεωρούνταν ότι εξασφάλιζε τη διαμόρφωση «φωτισμένων» ανθρώπων, οπότε και για την απελευθέρωση του ελληνικού έθνους το ζήτημα της αγωγής τέθηκε ως μέσο πραγμάτωσής της. Στην Έλληνική Νομαρχία, κείμενο γραμμένο κατά τους ναπολεόντειους χρόνους, για να εξετάσει μεταξύ άλλων και συχνά με καυστικό τρόπο όλες τις πλευρές της «νεοελληνικής» κοινωνίας, η ηθική «χρεωκοπία» του κλήρου αποτελεί για τον Άνωνυμο συγγραφέα μια από τις αιτίες καθυστέρησης της απελευθέρωσης. Δύο τα κύρια ζητήματα, με απώτατο σκοπό την αποκατάσταση της ελευθερίας των Ελλήνων, πρώτα σε επίπεδο Παιδείας κι Εκκλησίας κι έπειτα Πολιτείας: α) ο εξορθολογισμός του εκκλησιαστικού θεσμού, με το ερώτημα, αν στο σημείο αυτό προκύπτει κάτι άλλο από μια οφειλόμενη αυτοκριτική, με γνώμονα μάλιστα την ίδια την αποστολική και πατερική παράδοση και β) η νοσηματοδότηση της πολιτικής ελευθερίας, αποκομμένης από τα δεσμά της «έθελοδουλείας», της ιδέας δηλαδή περί της δίκαιης θείας τιμωρίας του λαού για τα αμαρτήματά του. Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα, η οξύτατη επίθεση της Έλληνικής Νομαρχίας με αντικείμενο την «ἀμάθεια» του κλήρου σημαίνει αντιχριστιανικό και κυρίως αντιορθόδοξο φρόνημα ή στοιχειωδώς αντικληρικαλισμό; Θα αναζητήσουμε το αν η αυστηρή κριτική του Άνωνυμου συνεπάγεται εναντίωση στον εκκλησιαστικό θεσμό ή εκφράζει πικρία προς κάτι με το οποίο και ο ίδιος ταυτίζεται, βλέποντάς το σε παρακμή. Όσον αφορά στο ζήτημα της «έθελοδουλείας», που για τους Ορθοδόξους επιχειρείται να βρει θεολογική τεκμηρίωση, η Έλληνική Νομαρχία μεταφέρει τη σύγχρονή της αντιπαράθεση μεταξύ των συγγραφέων της Πατρικής και της Άδελφικής Διδασκαλίας, υποστηρίζοντας ασφαλώς τη δεύτερη. Ουδείς αμφισβητεί ότι η Οθωμανική κατάκτηση και τυραννία οφείλεται στις αμαρτίες των Χριστιανών. Ωστόσο, ερευνάται το αν θα μπορούσε να θεωρηθεί «εὐλογία τοῦ Θεοῦ» στο βαθμό που, αν οι Έλληνες «λάβουν τὰ ἄρματα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος», να διαπράττουν «ἀθανάσιμον ἁμαρτία». Εν τέλει θα αναφερθούμε στο πώς εξηγείται ως άσκηση πολιτικής αντί ποιμαντικής από μέρους του εκκλησιαστικού και δη φαναριωτικού παράγοντα, απ' όπου οι χριστιανοί θα προσδοκούσαν μόνον την πνευματική και πολιτική τους αφύπνιση.

Κολιοφούτης Αθανάσιος, Β.

Ο Κολιοφούτης Αθανάσιος του Βασιλείου και της Μαρίας γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1972. Εισήχθηκε το 1990 με Πανελλαδικές εξετάσεις ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ. στο τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ.. Το 1995 έλαβε το πτυχίο του, το 2002 το μεταπτυχιακό του δίπλωμα με ειδίκευση «Ποιμαντική» και το 2012 αναγορεύτηκε σε διδάκτορα του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. Από το 2003 έως σήμερα υπηρετεί ως Θεολόγος καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έχει υπηρετήσει σε θέσεις ΠΔ 407/1980 στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., ως άμισθος επιστημονικός συνεργάτης της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης στο γνωστικό αντικείμενο της Ποιμαντικής, ως διδάσκων στο Εργαστήριο Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς και ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφος. Τον Ιούνιο του 2020 έλαβε θετική κρίση από το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης για μετάταξη σε θέση ΕΔΙΠ, ενώ τον Ιανουάριο του 2021 επιλέχθηκε από το Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμόρφωσης της ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών ως ένας εκ των συγγραφέων για την εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων επιμόρφωσης και πιστοποίησης κληρικών και λαϊκών στελεχών της Εκκλησίας που προετοιμάζει το Ίδρυμα. Έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε διάφορα συνέδρια θεολογικού και ευρύτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος, έχει δημοσιεύσει μελέτες και άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και τοπικές εφημερίδες και τελεί κριτής σε έγκριτα θεολογικά και παιδαγωγικά περιοδικά. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη διερεύνηση ζητημάτων εφαρμοσμένης ποιμαντικής Θεολογίας.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ «ΠΟΙΜΑΙΝΕΙΝ» ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ «ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ». ΜΙΑ ACTA NON VERBA ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Η σταδιακή κατάτμηση του επιστητού των σύγχρονων επιστημών σε επιμέρους γνωστικά αντικείμενα και ειδικεύσεις και η βαθμιαία συγκέντρωση ενός τεράστιου όγκου πληροφοριών και γνώσεων σε διακριτά επιστημονικά πεδία συνδιαμόρφωσαν ένα προκλητικό πεδίο αλληλεπίδρασης και συνεργασίας των επιστημών στη σύγχρονη πραγματικότητα. Το «ποιμαίνειν» και μάλιστα «πολυμερώς, πολυτρόπως και...πάντως» κατά τον λόγο του αποστόλου Παύλου, προϋποθέτει την εκ της ποιμαντικής επιστήμης δημιουργική αξιοποίηση κάθε είδους γνώσης, η οποία μπορεί να αποβεί χρήσιμη και ωφέλιμη για τη βελτίωση του ποιμαντικού έργου της ποιμαίνουσας Εκκλησίας. Η επιστήμη και τέχνη της Ποιμαντικής προσεγγίζει με σεβασμό κάθε καρπό του ανθρώπινου πολιτισμού και κάθε τμήμα του επιστητού, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί κριτικά στο έργο της διαποίμανσης των λογικών προβάτων του Χριστού. Η παραπάνω αναγκαιότητα καθίσταται αδήριτη, αν λάβουμε υπόψη μας τα νέα κοινωνικά αδιέξοδα, στα οποία εγκλωβίζεται ο σύγχρονος άνθρωπος, καθώς και την πολυπλοκότητα των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων που τον ταλανίζουν. Στην εισήγηση που προτείνουμε, επιδιώκουμε να αποδείξουμε του λόγου το αληθές των παραπάνω διαπιστώσεων, αναδεικνύοντας τη σημασία της συνεργασίας της Ποιμαντικής με την επιστήμη της διοίκησης των επιχειρήσεων. Αφού αποσαφηνίσουμε τις απολύτως διακριτές διαφορές, όσον αφορά στις προϋποθέσεις και τους στόχους, στους οποίους αποβλέπουν οι λειτουργίες του ποιμαίνειν και επιχειρείν, προχωρούμε στην ανάδειξη των πεδίων μελέτης της επιστήμης του management, από τα οποία η ποιμαίνουσα Εκκλησία θα μπορούσε να δανειστεί στοιχεία και γνώσεις. Με την παραπάνω μελέτη αποσκοπούμε να καταστήσουμε σαφές ότι η acta non verba πρόταση μεθοδολογικής αξιοποίησης της σύγχρονης επιστημονικής γνώσης στο πεδίο της διοίκησης των επιχειρήσεων μπορεί να συνδράμει αποτελεσματικά την αναβάθμιση του ποιμαντικού έργου του σύγχρονου ποιμένα και να ανταποκριθεί στα αιτήματα της σύγχρονης εποχής για τον εκσυγχρονισμό του έργου της Εκκλησίας. Ένας εκσυγχρονισμός που οφείλει, διά της προσαρμογής και όχι της αφομοίωσης, να ζυμώνει πάντα μεταμορφωτικά και αναγεννητικά τις δομές της κοινωνίας προς δόξα Χριστού και σωτηρία του ανθρώπου.

Κολοβού Χριστίνα

Γεννήθηκε στην Καρδίτσα όπου και περάτωσε τις εγκύκλιες σπουδές. Είναι Διδάκτωρ του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με αντικείμενο την Εκκλησιαστική Ιστορία Νεοτέρων Χρόνων. Κατέχει Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (Master) του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στη μεταβυζαντινή Εκκλησιαστική Ιστορία. Έχει σπουδάσει ως υποψήφια διδάκτωρ στη Χριστιανοκαθολική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Βέρνης της Ελβετίας. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων και του προγράμματος εξομοίωσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει μετεκπαίδευση στη Γενική Αγωγή από το Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπηρέτησε ως εκπαιδευτικός Π.Ε. 70-κλάδου δασκάλων σε σχολικές μονάδες της Αττικής και σε Τμήματα Μητρικής Γλώσσας σε καντόνια της Ελβετίας. Κατείχε για μια πενταετία θέση Σχολικής Συμβούλου και Συντονίστριας Εκπαιδευτικού Έργου σε Περιφέρειες-Ενότητες της Δημοτικής Εκπαίδευσης στη Στερεά Ελλάδα. Έχει υπηρετήσει επί πενταετία στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και έχει διδάξει στο ανωτέρω Τμήμα κατ' ανάθεση το μάθημα της Εκκλησιαστικής Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων με το Π.Δ. 407. Από το 2020 ανήκει στο Ειδικό Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας με γνωστικό αντικείμενο την Εκκλησιαστική Ιστορία και Γραμματεία από την Άλωση μέχρι σήμερα.

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΠΕΡΙ ΙΕΡΟΣΥΝΗΣ. ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 18^{ου} ΑΙ.

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται οι θέσεις *Περί ιερωσύνης* του Ευγενίου Βουλγάρεως, ενός από τους μεγαλύτερους δασκάλους της περιόδου της Τουρκοκρατίας που έζησε και έδρασε κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αι. Στο έργο του Βούλγαρη με τίτλο «Θεολογικόν», ένα βιβλίο που γράφτηκε από το συγγραφέα για σχολική χρήση από τους μαθητές του στη σχολή των Ιωαννίνων, εντάσσεται και το κείμενο *Περί ιερωσύνης*. Η διδασκαλία του εγχειριδίου στις σχολές της Κοζάνης και της Αθωνιάδας Ακαδημίας, όπου δίδαξε μετέπειτα ο ίδιος, δεν φαίνεται να είχε συνέχεια. Το «Θεολογικόν» του Βούλγαρη ανήκει στα δογματικά βιβλία και στην ίδια ομάδα έργων που κυκλοφορήθηκαν εκείνη την εποχή και μελετάται εδώ συγκριτικά με τα αντίστοιχα των Βικεντίου Δαμοδού, Αντωνίου Μοσχόπουλου και Αθανασίου Παρίου. Στην εισήγηση παρουσιάζεται παράλληλα με την θεωρία του Βουλγάρεως *Περί ιερωσύνης* και η πράξη του. Ο Ευγένιος, ως κληρικός και δάσκαλος, διδάσκοντας για μια επταετία στις τότε φημισμένες σχολές του ελληνικού χώρου, μετέφερε στην εκπαιδευτική διαδικασία τις νεωτερικές ιδέες των συγχρόνων του φιλοσόφων και θετικών επιστημόνων, διατηρώντας συγχρόνως αμείωτη την εκκλησιαστική του συνείδηση. Το εκκλησιαστικό του ήθος δεν επηρεάστηκε ούτε μαγεύτηκε από τις «σειρήνες» αλλά παρέμεινε πιστός στην παράδοση της ορθόδοξης πίστης του. Πολλά γεγονότα μαρτυρούν την προσωπική του στάση, το σεβασμό και τη αγαθή προαίρεσή του έναντι της Εκκλησίας από την εποχή των σπουδών του ως διακόνου στη Δύση έως τα τελευταία του χρόνια ως αρχιερέα. Στην εισήγηση γίνεται αναλυτική παρουσίαση του κεφαλαίου

π. Κουτσούρης Δημήτριος

Γεννήθηκα στην Αγία Τριάδα Βοιωτίας το 1956 και πήρα την εγκύκλια μόρφωση στην Λιβαδειά. Μετά την λήψη του απολυτηρίου (1975), σπούδασα στην Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου αποφοίτησα το 1979. Συγχρόνως μου δόθηκε υποτροφία από το Καθολικό Ινστιτούτο Παρισίων για εκμάθηση της Γαλλικής γλώσσας στο Παρίσι. Διορίστηκα το 1981 καθηγητής στην Μέση Εκπαίδευση. Το 1985 έλαβα μέρος με επιτυχία στις εξετάσεις του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (I K Y). Το 1986 πήρα το πτυχίο του Παιδαγωγικού τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων. Απο το 1986 μέχρι το 1988 παρακολούθησα μαθήματα Βυζαντινολογίας και Θρησκευτολογίας στο μεταπτυχιακό τμήμα του Πανεπιστημίου της Σορβόνης- Παρίσι IV- όπου και εκπόνησα εργασία με θέμα τις Συνόδους του 1341. Το 1987 μου απονεμήθηκε το Δίπλωμα Εμπεριστατωμένων Σπουδών -D E A- (Master). Έκτοτε ασχολήθηκα με την συγγραφή διδακτορικής διατριβής, με θέμα η « Η λειτουργία του συνοδικού συστήματος την εποχή των ήσυχαστικῶν ἐρίδων » με τίτλο του βιβλίου « Σύνοδοι καί Θεολογία γιά τόν ήσυχασμό ». Το 1995 αναγορεύθηκα διδάκτορας της Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 1993 έως το 1996 εργάστηκα με απόσπαση στο Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 1998 χειροτονήθηκα ιερέας. Ασκώ τα ιερατικά μου καθήκοντα στο χωριό μου, στην Αγία Τριάδα Βοιωτίας. Από τό 1996 μέχρι το 2012 δίδαξα με απόσπαση στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική σχολή (Α Ε Σ Α) τα μαθήματα Πατρολογία, Εκκλησιαστική Γραμματολογία και ερμηνεία πατερικών κειμένων. Από το 2013 εργάζομαι ως επίκουρος καθηγητής στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών στον τομέα της Εκκλησιαστικής Γραμματείας.

«ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΓΑΡ ΕΣΤΙΝ ΤΟ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΑΝΑΒΕΒΗΚΟΣ». ΠΑΤΕΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ.

Η Εκκλησία μας δεν είναι παποκεντρική, πατριαρχοκεντρική, επισκοποκεντρική, πρεσβυτεροκεντρική, όσο ευαγγελικός και αν είναι ο πάπας, ο πατριάρχης, ο επίσκοπος, ο πρεσβύτερος. Πάντα ήταν και θα είναι μόνο χριστοκεντρική για αυτό και Πνευματοκεντρική. Ο Χριστός είναι η παρακαταθήκη που παραλαμβάνει και παραδίδει η ιερωσύνη με την χειροτονία στους ιερείς (πρεσβυτέρους, επισκόπους). Μέσω αυτών φυλάσσεται και μεταδίδεται για αγιασμό και θέωση των πιστών. Το μυστήριο πραγματοποιεί τα άγιο Πνεύμα για αυτό ο χαρακτήρας της είναι μυστηριακός. Η Αποστολική διαδοχή συμπεριλαμβάνει όχι μόνο την αδιάκοπη χειροτονία του κλήρου, που λειτουργεί τα σωστικά και αγιαστικά μυστήρια του Χριστού υπέρ του λαού από ορθόδοξους και κανονικούς επισκόπους ιερείς, αλλά και την αληθινή δογματική διδασκαλία και ερμηνεία της Γραφής, την αποδοχή, τήρηση και μετάδοση «πράξη και θεωρία» της πνευματικής εν χριστώ ζωής και θέωσης. Έτσι χειροτονία, δόγμα και πνευματικότητα αποτελούν μια αδιάσπαστη ενότητα, ώστε η έλλειψη του ενός στοιχείου να συνεπάγεται την απουσία των άλλων. Στην εισήγησή μας θα εστιάσουμε τη προσοχή μας στα πατερικά κριτήρια μέ τα οποία ο ιερέας γίνεται φορέας της παράδοσης και της αλήθειας.

π. Κωνσταντής Σπυρίδων, Χρ.

Ο π.Σπυρίδων Χρ. Κωνσταντής γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ήπειρο (Ρευματιά Πρέβεζας). Είναι κληρικός στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών και Εφημέριος του Ι.Ν. Αγίας Μαρίνης Άνω Ιλισίων, Ιδρυτής και Διευθυντής της Επιστημονικής Βιβλιοθήκης «Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων Βλάχος». Είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ Λειτουργικής στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., είναι απόφοιτος του ίδιου Τμήματος, έχει λάβει μεταπτυχιακό τίτλο Μ.Τθ. της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών ΕΑΠ με ειδίκευση στην Ορθόδοξη Θεολογία, μεταπτυχιακό τίτλο Μ.Τθ. στη Χριστιανική Λατρεία από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας Αθηνών της Θεολογικής Σχολής ΕΚΠΑ με ειδίκευση στη Λειτουργική, ΜΑ. Κανονικού Δικαίου Κοινωνικής Θεολογίας Αθηνών ΕΚΠΑ. είναι κάτοχος τίτλου Παλαιογραφίας και Διπλωματικής από το Μ.Ι.Ε.Τ. και απόφοιτος της Εκκλησιαστικής Σχολής Βελλάς Ιωαννίνων. Έχει παρουσιάσει μελέτες και άρθρα για τη λατρεία της Ορθόδοξου Εκκλησίας σχετικά με τη λειτουργική εξέλιξή της, τις Ακολουθίες και τα Ιερά Μυστήρια. Λαμβάνει μέρος με εισηγήσεις σε επιστημονικά συνέδρια, ερευνητικά προγράμματα και εκπαιδευτικά σεμινάρια.

ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ ΣΤΙΣ ΔΙΔΑΧΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΖΩΗΣ.

Καθόσον συμπληρώνεται ο δεύτερος αιώνας από την Ελληνική Επανάσταση η αναφορά στο πρόσωπο και το έργο του αγίου Κοσμά του Αιτωλού (1714 – 1779) αποτελεί ιδιαίτερη ερευνητική αναζήτηση. Ο Πατροκοσμάς με το έργο του, το καθοριστικό κήρυγμα του σε καιρό υποδούλωσης, αποτελεί τη δυναμικότερη φυσιογνωμία του νεοελληνικού Μαρτυρολογίου. Αναμφίβολα η καταγραφή Διδαχών και Προφητειών κατέστη αξιοσημείωτη και συνάμα πολύπλευρη περίπτωση ερμηνευτικών διατυπώσεων. Κυρίαρχη προτροπή του Αγίου υπήρξε η ίδρυση σχολείων και εκκλησιών. Ο διδακτικός λόγος του λειτούργησε ως οδηγός αφύπνισης. Κατά το χρονικό πλαίσιο της δράσης του Αγίου διαπιστώνεται η δυσχερής θρησκευτική ζωή των υπόδουλων Ελλήνων. Σχετικά με τα λατρευτικά ζητήματα η σύγχυση και η άγνοια επέφεραν αποστασιοποίηση από την πνευματική ζωή. Με την κατανόηση της ερμηνείας της λατρείας θα ήταν εφικτή η συνειδητή συμμετοχή στη μυστηριακή ζωή. Στις επεξηγήσεις του Αγίου για τη χριστιανική ζωή διαπιστώνεται σημαντικός αριθμός λειτουργικών σημείων. Οι ερμηνευτικές διατυπώσεις του σχετικά με τη λατρεία, την Ιερωσύνη και τα άλλα Μυστήρια εκφράζουν την αναγκαιότητα λειτουργικής και τελετουργικής επεξήγησης. Ως κληρικός της εποχής του ο άγιος Κοσμάς αντιλαμβανόμενος την αναγκαιότητα της λειτουργικής διδασκαλίας επέδιδε ερμηνευτικές προσεγγίσεις και προέτρεπε τους Χριστιανούς να μετέχουν ενεργά στη λατρευτική ζωή. Επομένως, η καταγραφή του λειτουργικού του έργου στις Διδαχές προσφέρει πολύτιμες λειτουργικές πληροφορίες από την Εθνεγερσία μέχρι τη σύγχρονη Ζωή.

Κωσταρά Σπυριδούλα, Γρηγ.

Η Σπυριδούλα Γρηγ. Κωσταρά είναι ψυχολόγος, Επίκουρη Καθηγήτρια στην Ψυχολογία της Επικοινωνίας στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών. Αριστούχος Δρ Ψυχολογίας, αριστούχος απόφοιτος του Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Τακτικό μέλος της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας και της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος. Ομιλεί την αγγλική και τη γερμανική γλώσσα, είναι απόφοιτος της Ανωτέρας Σχολής Πιάνου και Μουσικής Θεωρίας του Εθνικού Ωδείου Αθηνών, τακτικό μέλος της Ένωσης Αιτωλοακαρνανικών Λογοτεχνών. Διδάσκει Ψυχολογία: ΑΕΑΑ, Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, ΠΑΔΑ, ΑΣΠΑΙΤΕ, Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμορφώσεως ΙΑΑ, Αστυνομικές Ακαδημίες, Αποστολική Διακονία. Ερευνητικά και συγγραφικά ενδιαφέροντα: Η επικοινωνία και τις μορφές της ως θεμελιώδη αρχή της ατομικής και ομαδικής ζωής, Η Συμβουλευτική Ψυχολογία ως τέχνη του βίου (*ars vitae*), Η αξία της πίστης, της γνώσης, της πράξης και της ελπίδας στην καθημερινή ζωή, Η επίδραση του άγχους και του φόβου στις διαπροσωπικές σχέσεις. Αντιπροσωπευτικά δημοσιεύματα: Άγχος, Παρενόχληση και Εξουθένωση στον χώρο εργασίας. Σπυριδούλα Γρηγ. Κωσταρά, Sven Litzcke, Horst Schuh, εκδόσεις Παπαζήση, 2021, ISBN 978-960-02-3736-8. Η δύναμη της Ορμής προς Επικοινωνία. Helen Keller: Ένα πρότυπο. Μονογραφία, Διαθέτης (Εκδότης): ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Αθήνα 2016, ISBN 978-960-93-9568-7. Προς τις μυστικές πηγές Θρησκείας και Τέχνης. Πραγματεία, «Παρουσία»-Επιθεώρηση Λόγου και Τέχνης, Τ.14(68), Αθήνα 2016, ISSN 1109-6357. Η Ψυχολογία της αισθητικής Επικοινωνίας. Πραγματεία, «Παρουσία» - Επιθεώρηση Λόγου και Τέχνης, Τ.4 (58), Αθήνα 2014, ISSN 1109-6357. Θέματα Επικοινωνιακής Ψυχολογίας: Η Γλώσσα του Σώματος. Πραγματεία, «Παρουσία» - Επιθεώρηση Λόγου και Τέχνης, Τ.2 (56), Αθήνα 2013, ISSN 1109-6357. Ο Μινώταυρος του Άγχους και του Φόβου, Συμβολή στην ψυχολογική έρευνα. Μονογραφία, Διαθέτης (Εκδότης): ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Αθήνα 2006, ISBN 978-960-93-9569-4.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.

Ο ΗΓΕΣΙΑΚΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Η συμμετοχή και η συμβολή του Κλήρου τόσο κατά την προπαρασκευή όσο και κατά τη διεξαγωγή του απελευθερωτικού αγώνα του Εικοσιένα υπήρξε αποδεδειγμένα σημαντική. Ο επικοινωνιακός του μάλιστα ρόλος, ηγετικός και μοναδικός, προσεγγίζεται με τη βοήθεια επιστημονικών ψυχολογικών θεωρήσεων, οι οποίες δείχνουν, ότι οι θρησκευτικοί ηγέτες και οι διανοούμενοι ως φορείς αξιών, ως πρότυπα δημοκρατικών ηγετών, ενεργοποιούν τη σκέψη, ξυπνούν θετικά συναισθήματα, ενισχύουν τα κίνητρα και διαμορφώνουν τις συμπεριφορές. Παρωθούν, δηλαδή, και έτσι διαδραματίζουν και χρωματίζουν την πορεία των ατομικών ψυχολογικών χαρακτηριστικών και των κοινωνικών ομάδων, εισάγοντας νέους αξιολογικούς προσανατολισμούς. Στις μεγάλες όσο και σκληρές εκείνες ώρες οι ιερείς μας φορούσαν -μαζί με τα άμφια- και τον τιμημένο χιτώνα του αγώνα και λειτουργούσαν με πόνο και στοργή κοντά στον λαό, οργισμένοι της ελληνοχριστιανικής του πίστεως και γεωργοί της ψυχής του. Με τον κηρυγματικό τους λόγο επικοινωνούσαν και “μεταλάβαιναν” τους σκλαβωμένους με τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη και φλόγιζαν τις καρδιές τους με τον ενθουσιασμό και την ελπίδα της απελευθέρωσης από το βάνανσο ζυγό. Ο ηγεσιακός επικοινωνιακός λόγος του Κλήρου εξακολουθεί να εμπνέει και να καθοδηγεί εν μέσω “πανδημικής σκλαβιάς” και τον σύγχρονο κληρικό/άνθρωπο και να επιδρά στη διαμόρφωση της σύγχρονης κοινωνικής αντίληψης: ο λόγος αυτός υπήρξε και είναι πολύμορφος: οδηγητικός, πνευματικός, ποιμαντικός, τελετουργικός, ιεραποστολικός, διδακτικός, κοινωνικός, φιλανθρωπικός, παιδευτικός. Ο Κλήρος έσκυβε με οδύνη και ευθύνη επάνω από τις πολυάριθμες πληγές του σκλαβωμένου λαού μας, επικοινωνούσε μαζί του και “ζούσε” τα πολυάριθμα βάσανά του, “σάρξ εκ τῆς σαρκός” του! Λέξεις Κλειδιά: Ψυχολογία της Ηγεσίας, κίνητρα, ηγεσία και επικοινωνία, στάσεις και πεποιθήσεις, Ιερός Κλήρος, Εθνεγερσία.

Ιερομόναχος π. Μανώλης Γεννάδιος

Ο π. Γεννάδιος (κατά κόσμον Γεώργιος Ν. Μανώλης) γεννήθηκε στην Αθήνα το 1985 και κατάγεται από λευιτική οικογένεια. Σπούδασε στο Τμήμα Θεολογίας, της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Την περίοδο αυτή περατώνει τις Μεταπτυχιακές του Σπουδές στο Τμήμα Θεολογίας Αθηνών με ειδίκευση την Ερμηνευτική Θεολογία. Είναι κάτοχος Πιστοποίησης Εκπαιδευτικής Επάρκειας «Εκπαιδευτών Ενηλίκων» και της Διεθνούς Πιστοποίησης Train the Trainer Certificate. Εργάζεται ως Αρχισυντάκτης του Διαδικτυακού Περιοδικού «ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ» και υπεύθυνος προγράμματος του Διαδικτυακού Ραδιοφώνου ΡΕΜΠΤΟΥΣΙΑ RADIO. Είναι μέλος της Πανελληνίας Ένωσης Θεολόγων και του Μεταπτυχιακού Φοιτητικού Θεολογικού Συνδέσμου του Τμήματος Θεολογίας Αθηνών, του οποίου κατά το παρελθόν έχει διατελέσει Πρόεδρος, Ταμίας και Μέλος του Δ.Σ. καθώς και Πρόεδρος Εξελεκτικής Επιτροπής. Είναι μόνιμος συνεργάτης του επιστημονικού περιοδικού της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος «ΘΕΟΛΟΓΙΑ». Έχει διατελέσει μέλος Επιστημονικών και Οργανωτικών Επιτροπών Θεολογικών Συνεδρίων και Ημερίδων. Έχει συμμετάσχει σε πληθώρα Συνεδρίων και Ημερίδων θεολογικού, κοινωνικού και ιστορικού περιεχομένου, μεταξύ των οποίων και ως εισηγητής. Έχει παρακολουθήσει Σεμινάρια επιμόρφωσης σε ζητήματα νεότητας, οικογένειας, κατήχησης και αιρέσεων, σε πολλά εκ των οποίων, ομοίως, έχει υπάρξει εισηγητής. Έχει πλούσια αρθρογραφία στον έντυπο και ηλεκτρονικό εκκλησιαστικό – θεολογικό τύπο. Τέλος έχει συνεργαστεί με τον Ραδιοφωνικό Σταθμό της Εκκλησίας της Ελλάδος, ενώ την περίοδο αυτή παρουσιάζει στο Ραδιοφωνικό Σταθμό της Πειραιϊκής Εκκλησίας την εκπομπή: «Άκουσον Άνθρωπε. Από τον πλούτο της Καινής Διαθήκης».

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1821 (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

Το Άγιον Όρος είναι κατ' εξοχήν τόπος ασκήσεως, στενά όμως συνδεδεμένος με τη παράδοση και τις ελληνορθόδοξες αρχές του Βυζαντίου. Όλες οι απελευθερωτικές κινήσεις συγκινούσαν τους Αγιορείτες και συμμετέχοντας σε αυτές πλήρωσαν το τμήμα με αίμα, φυλακίσεις, βαριές φορολογίες και κάθε είδους δυσκολίες. Η προσφορά της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου στο Γένος και ειδικά στην παιδεία του Γένους κατά Προεπαναστατική και Επαναστατική Περίοδο 1821 υπήρξε ανεκτίμητη. Σημαντικές προσωπικότητες συνδέθηκαν με την Μονή και αποτέλεσαν δυναμικοί παράγοντες για την ανεξαρτησία συμβάλλοντας στην άνθηση των γραμμάτων με την ίδρυση της Αθωνιάδας Ακαδημίας το 1749, και την οικονομική ενίσχυση του απελευθερωτικού αγώνα, όπως ο Γρηγόριος Μητροπολίτης Ειρηνοπόλεως και Βατοπαιδίου, ο οποίος στις 26 Φεβρουαρίου του 1821 καθαγιάσε την σημαία της Επανάστασης και ευλόγησε τη δράση της Φιλικής Εταιρείας. Η Μονή Βατοπαιδίου συνέβαλε με κάθε τρόπο και υλικό μέσο την Επανάσταση, ενώ προσέφερε και με το έμψυχο υλικό της ως θυσία, προσφέροντας νέους Μάρτυρες στην Εκκλησία για την αγάπη του Χριστού και την απελευθέρωση του Γένους. Με αφορμή την γενική επισκόπηση της συμβολής της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου στους αγώνες του Γένους αποτυπώνεται η προσφορά των Μονών για την αγάπη προς την πατρίδα και την Εκκλησία του Χριστού μέσα από τις θυσίες και τις προσφορές για την ενίσχυση των σκλαβωμένων Χριστιανών πνευματικά και υλικά. Η εισήγηση συνοδεύεται από οπτικοακουστικό υλικό από το αρχείο της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου, πίνακες, χειρόγραφα, φωτογραφίες, βίντεο κλπ.

Μαυροσκά Βασιλική, Β.

Η Δρ. Δρ. Βασιλική Βασιλείου Μαυροσκά υπηρετεί ως Επίκουρη Καθηγήτρια της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας το γνωστικό αντικείμενο της Δογματικής. Είναι διδάκτωρ Θεολογίας του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Ινστιτούτου Ιστορίας Τέχνης της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Goethe της Φρανκφούρτης Γερμανίας. Το Μεταπτυχιακό της Δίπλωμα στη Χριστιανική Αρχαιολογία και Τέχνη το έλαβε στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του ΑΠΘ, όπως ακριβώς και το Πτυχίο Θεολογίας. Είναι κάτοχος δύο μεταδιδακτορικών διπλωμάτων (Post Doc) με υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών και με Αριστεία του Α.Π.Θ. Γνώστης της Αγγλικής και της Γερμανικής γλώσσας και εν μέρει της Γαλλικής. Αρθρογραφεί και συμμετέχει σε επιστημονικά δράματα σε Ελλάδα και εξωτερικό. Είναι έγγαμη με τον Σπύρο Σπυρόπουλο, με τον οποίο έχει δύο παιδιά.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.

«ΟΠΟΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ, ΣΥΛΛΟΓΑΤΑΙ ΚΑΛΑ»

Η περίφημη φράση της προεπαναστατικής περιόδου, διατυπωμένη με ακρίβεια και απαλλαγμένη από οποιονδήποτε διαφωτιστικό ελιτισμό ή ανθρωποκεντρικό σχολαστικισμό από τον Ρήγα Βελεστινλή (1757- 1798) στο έργο του *Φυσικής Απάνθισμα* (Βιέννη, 1790), ουσιαστικά αποτελεί την πεμπτουσία της σύνολης εθνικο- φιλοσοφικής συνείδησης, όχι μόνο του ιδίου, αλλά ενός ολόκληρου εκκολαπτόμενου φιλ- ελεύθερου λαού. Ο ελληνικός αστισμός της διασποράς κατείχε έναν προτρεπτικό συχνά ρόλο, ο οποίος διείπετο ενίοτε από ιδεολογική αγνότητα, άλλοτε όμως και από μεστό πολιτικό και ιδεολογικό προσανατολισμό. Η οντολογική έννοια της ελευθερίας της πατερικής γραφής που διαπερνά όλα τα εκκλησιαστικά κείμενα των βυζαντινών αιώνων βρίσκει αρχικά πρόσφορο έδαφος στο ελευθεριακό περιεχόμενο της εκκλησιαστικής μέριμνας για την παιδεία, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να στρώσει το δρόμο για την εισχώρηση διαφωτιστικών ιδεών. Η πολιτειακή ελευθερία περνά μέσα από το πρίσμα της προσωπικής, υπαρξιακής ελευθερίας του ανθρώπου, η οποία εκφράζεται με την κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν δημιουργία του, δόγμα το οποίο δεν μπορεί να εξυπηρετήσει από μόνο του τη νέα ιδεολογική σκέψη, αλλά μετουσιώνεται σε ένα υπερεθνικό μέστωμα πολιτειακής σκέψης, *Ελευθερία ή θάνατος*. Η ολοκλήρωση της ανεξαρτησίας του ελληνικού έθνους, η αποτυχία όμως να πραγματοποιηθεί στην ολότητά του το όνειρο της ελευθερίας, τα στενά ηθικά πρότυπα που υιοθετήθηκαν σταδιακά στη νεώτερη Ελλάδα, έναντι της αυτοδιάθεσης του χριστιανικού ήθους, οδήγησαν σταδιακά σε μία αυταρχική αυτο-παγίδευση των Νεοελλήνων. Άραγε η αναζήτηση της προσωπικής ευθύνης ενταγμένης στο σύνολο δεν μπορεί να είναι η ελευθερία του σήμερα, ώστε να μπορούμε να συλλογιστούμε καλά;

Μπολτέτσος Τριαντάφυλλος, Κ.

Έχει σπουδάσει στη Θεολογική Σχολή Αθηνών. Έχει Μάστερ στην Ποιμαντική Θεολογία & Αγωγή και έχει λάβει Διδακτορικό Δίπλωμα στη Θεολογία (Ποιμαντική Θεολογία & Μεθοδολογία), από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Εργάζεται από το 2000, ως Α' Γραμματέας της Ι. Μητροπόλεως Φθιώτιδος. Επιπλέον έχει σπουδάσει Δημοσιογραφία. Στο πλαίσιο αυτό επιμελούταν και παρουσίαζε για οκτώ χρόνια την τηλεοπτική εκπομπή της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, στο STAR Κεντρικής Ελλάδας. Είναι Διευθυντής του Κέντρου Γάμου και Οικογένειας της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, από το 2001. Διετέλεσε, Διευθυντής της Περιφερειακής Εστίας του Εκκλησιαστικού Γυμνασίου και Λαμίας από το 2007 έως το 2014. Σήμερα είναι Διευθυντής της Φοιτητικής Εστίας της Ιεράς Μητροπόλεως Φθιώτιδος. Έχει παρακολουθήσει εκτενές σεμινάριο με θέμα «Ποιμαντική Πράξη και Ψυχική Υγεία», στην Αθήνα, με φορέα διοργάνωσης την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών και άλλους εκπαιδευτικούς φορείς, καθώς και εντατικό Σεμινάριο για θέματα Γάμου και Οικογένειας, του Διεθνούς Ινστιτούτου για την Πνευματικότητα του Γάμου (INTAMS), σε συνεργασία με σημαντικά Πανεπιστήμια της Ευρώπης, στις Βρυξέλλες. Επίσης, έχει ολοκληρώσει με άριστα το ετήσιο πρόγραμμα (2017-2018) εξειδίκευσης στην Επιστήμη της Ψυχολογίας, του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Έχει διδάξει ως επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, στο πλαίσιο του προγράμματος Εκπαίδευσης: «Ανθρωπιστικές Σπουδές και Βιώσιμη Ανάπτυξη», κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2017, 2018 και 2019 τα μαθήματα: Ποιμαντική Θεολογία και Μεθοδολογία, καθώς και Διοίκηση Εκκλησιαστικών Φορέων. Επίσης, έχει συντελέσει στην οργάνωση και στη διδασκαλία στο Πρόγραμμα «Ποιμαντικής της Ναυτιλίας», του Ι. Ναού Ευαγγελίστριας Πειραιώς (Ενορία εν δράσει) και του Ινστιτούτου Διεθνών Ναυτικών Σπουδών. Διδάσκει, επίσης, θεολογικά μαθήματα σε Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΔΙΕΚ), στην Ειδικότητα «Θρησκευτικός Τουρισμός και Προσκυνηματικές Περιηγήσεις». Έχει γράψει και εκδώσει 6 βιβλία και έχει συμμετάσχει με κείμενά του σε άλλους πέντε συλλογικούς τόμους, τόσο της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, όσο και σε άλλες περιπτώσεις. Επίσης έχει ορισθεί ομιλητής σε πολλά πανελλήνια συνέδρια της Εκκλησίας, διαφόρων Πανεπιστημίων, άλλων επίσημων φορέων, αλλά και στο Πανεπιστήμιο της Λουβαίν στο Βέλγιο. (Για την ιστορία: υπήρξε το 1991, για μία χρονιά, φοιτητής της Ανωτέρας Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθηνών).

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ «ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ», ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΩΝ. ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ.

Το σκεπτικό μας είναι να στοιχειοθετήσουμε μία Εισήγηση, στο πλαίσιο μιας σαφώς διατυπωμένης ποιμαντικής «απολογητικής» της Ελλαδικής Εκκλησίας, σε θέματα προκλήσεων και προβληματικών στη σύγχρονη εποχή. Το ιδιαίτερο «εφεύρημά» μας είναι η ιδέα ότι το Δελτίο, που εκδίδει περιοδικά, σε σημαντικές περιπτώσεις, η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, υπό τον γενικό τίτλο «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟ», αποτελεί μία εξαιρετική πηγή για αναζήτηση των σχετικών ερευνητικών δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, κατά μία ευλογημένη συγκυρία, ανακαλύψαμε ότι σε αυτά τα 40 χρόνια, που έχει παρουσία το εν λόγω έντυπο, υπάρχουν ήδη πέντε (5) φύλλα, που έχουν σχέση με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και τη θέση της Εκκλησίας σε αυτή. Έτσι, αρχικά θα παρουσιαστεί η γενικότερη θεματική των σχετικών Δελτίων, ως μίας πολύτιμης «θεματικής τράπεζας», που απασχολεί την σύγχρονη Εκκλησιαστική πραγματικότητα. Μετά την παρουσίαση της βασικής ποιμαντικής - απολογητικής επιχειρηματολογίας της Εκκλησίας, μέσα από αυτά τα 52 φύλλα του «Προς το Λαό», μέσω αυτών των τελευταίων τεσσάρων δεκαετιών, θα επικεντρωθούμε στη θεματική της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Με τον τρόπο αυτό, υπάρχει μία ιδιαίτερη διασύνδεση ανάμεσα στις θεματικές του Διεπιστημονικού Συνεδρίου της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας, δηλαδή την Ιερωσύνη (Ελλαδική Εκκλησία), την Εθνεγερσία (επίσημη αρθρογραφία για το 1821), τη Σύγχρονη Ζωή (προετοιμασία σημερινού κληρικού στην σύγχρονη ποιμαντική απολογητική), μέσω της παρουσιάσεως των στοιχείων της εισηγήσεώς μας και ιδιαίτερα στον τομέα των έντονων ποιμαντικών ερωτημάτων των σύγχρονων πιστών.

Παπαθανασίου, Αθανάσιος Ν.

Ο Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1959. Είναι αναπληρωτής καθηγητής της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας, στο γνωστικό αντικείμενο «Ιεραποστολική Διαπολιτισμική Χριστιανική Μαρτυρία και Διάλογος» (Δρ. Θεολογίας, πτ. Νομικής, πτ. Θεολογίας). Διδάσκει στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και είναι αρχισυντάκτης του θεολογικού περιοδικού «Σύναξη» από το 1998. Είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του διεθνούς ηλεκτρονικού περιοδικού «International Journal of Orthodox Theology» και μέλος της *European Society for Intercultural Theology and Interreligious Studies* (ESITIS) και της *Επιτροπής Ιεραποστολικού Έργου και Ευαγγελισμού* (Mission Work and Evangelization Committee) της *Επισκοπής Νιγηρίας*.

ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΟΣ ΑΓΩΝΑΣ. ΜΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΠΟΥ ΒΑΦΤΙΣΤΗΚΕ "ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ".

Η εικόνα του οπλοφόρου κληρικού - αγωνιστή του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821 είναι παγιωμένη στην συλλογική νεοελληνική συνείδηση, καθώς η συμμετοχή ιερωμένων σε ένοπλους αγώνες του Γένους θεωρείται διαχρονική και αυτονόητη πραγματικότητα. Ωστόσο η μελέτη των ιερών κανόνων και της ιστορικής διαδρομής της Εκκλησίας, σε συνδυασμό με τα κριτήρια τα οποία οφείλουν να συνοδεύουν την χριστιανική μαρτυρία στον κόσμο, δείχνει ότι η εικόνα αυτή στυνιστά μία τεράστια ανατροπή της εκκλησιαστικής παράδοσης σχετικά την άσκηση βίας εκ μέρους των κληρικών. Η ανατροπή αυτή παγιώθηκε βαθμιαία από την εποχή της εθνεγερσίας και της συγκρότησης του ελληνικού κράτους. Ωστόσο η κανονική εκκλησιαστική παράδοση απαγορεύει με εντυπωσιακά απόλυτο τρόπο στους κληρικούς την άσκηση σωματικής βίας καθ' οιουδήποτε (είτε πιστού είτε απίστου) και για οιονδήποτε λόγο (ακόμη και για άμυνα). Για τους λαϊκούς, αντιθέτως, δεν υπάρχει απόλυτη απαγόρευση. Από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες η Εκκλησία αποδέχτηκε για τους λαϊκούς την αναγκαιότητα συμμετοχής σε πόλεμο χάριν προστασίας της πατρίδας, και συγκατέβηκε στην διάπραξη αμυντικού φόνου, αποτιμώντας τον ως συγγνωστή απόκλιση από τον ιδεώδη χριστιανικό βίο. Σε απόλυτη όμως μορφή το ιδεώδες της μη-βίας η Εκκλησία το διατήρησε στο πρόσωπο των κληρικών, επειδή αυτοί φέρουν το βάρος να υπενθυμίζουν έμπρακτα στο εκκλησιαστικό σώμα τα ευαγγελικά ιδεώδη και να κρατούν εναργή την εσχατολογική συνείδηση, η οποία σχετικοποιεί όλες τις ενδοκοσμικές πραγματικότητες: «οὐ γὰρ ἔχομεν ᾧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν». Η αδιάκοπη ένταση ιστορίας και εσχάτων αποτυπώνεται αδιάκοπα, από τον ιεραπόστολο Κοσμά Αιτωλό στα Βαλκάνια μέχρι τον ιεραπόστολο Νικόλαο Κασάτκιν στην Ιαπωνία. Είναι σημαντικό ότι οι ιεροί κανόνες επιτάσσουν καθαίρεση του ένοπλου κληρικού, στην δε Ορθόδοξη θεολογία δεν ευδοκίμησε καν η έννοια του ιερού πολέμου (σταυροφορίας ή τζιχάντ), διότι δεν αποδόθηκε στον πόλεμο σωτηριολογικός χαρακτήρας. Πάντως η απόλυτη καταδίκη άσκησης φυσικής βίας από κληρικούς ουδαμώς σημαίνει απόρριψη της δίψας για ελευθερία. Σημαίνει έναν δύσκολο δρόμο, αυτόν της αντίστασης και της ανυπακοής στην τυραννία, αλλά χωρίς την φυσική εξόντωση του εχθρού. Έτσι η συμμετοχή ιερωμένων σε ένοπλο αγώνα αποτελεί πάντα απόκλιση από την κανονικότητα και αντινομικό δίλημμα. Μπορεί να αποτελέσει μια πολύ ιδιαίτερη περίπτωση αυτοθυσίας, υπό την έννοια ότι ο κληρικός αποφασίζει να στηρίξει τα θύματα της ιστορίας, έχοντας ο ίδιος την οδυνηρή επίγνωση ότι η πράξη του αυτή θέτει εν αμφιβόλω την ιεροσύνη του αλλά και την ίδια του τη σωτηρία. Είναι πράξη όχι αυτοδικαίωσης, αλλά άκρας αυτοπαράδοσης στην κρίση του Θεού.

Παπαναστασοπούλου Χρυσοβαλάντη

Η Χρυσοβαλάντη Παπαναστασοπούλου είναι πτυχιούχος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. (1996) και του Τμήματος Ιστορίας - Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ (2000) με ειδίκευση στην Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης. Έλαβε το μεταπτυχιακό (2001) και διδακτορικό δίπλωμα (2018) από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. με ειδίκευση στην Παλαιά Διαθήκη. Είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ. με γνωστικό αντικείμενο την Παλαιά Διαθήκη (2020). Υπηρετεί ως μόνιμη εκπαιδευτικός στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ εργάστηκε ως αρχαιολόγος σε Εφορείες Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟΑ. Από τον Σεπτέμβριο του 2019 είναι αποσπασμένη στο Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ. Εργάστηκε σε διάφορες ανασκαφές (Δισπηλιό, Τούμπα Θεσσαλονίκης, Παλιάμπελα και Λεπτοκαρυά Πιερίας), ενώ ειδικεύεται σε θέματα που σχετίζονται με τη θρησκεία και την αρχαιολογία των λαών της Εγγύς Ανατολής και του Αιγαίου στην εποχή του Χαλκού και του Σιδήρου (με έμφαση στον αρχαίο Ισραήλ). Έχει δημοσιεύσει δύο μονογραφίες και αρκετά άρθρα σε έντυπα και ηλεκτρονικά επιστημονικά περιοδικά.

ΙΕΡΑΤΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΙΕΡΑ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΙΣΡΑΗΛ. ΒΙΒΛΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η ιερωσύνη στον βιβλικό Ισραήλ ήταν ένας θεσμός, ο οποίος εξελίχθηκε μέσα από μία μακρά διαδικασία με τη συμβολή διαφόρων κοινωνικών δυνάμεων. Ο θεσμός αυτός περιελάμβανε ένα ευρύτατο φάσμα λειτουργιών, καθηκόντων, αλλά και σφαιρών επιρροής. Μέχρι και την ίδρυση του κεντρικού ιερού της Ιερουσαλήμ ο θεσμός του τοπικού ιερού συνδέθηκε στενότερα με τις αγροτικές κοινωνικές δομές του αρχαίου Ισραήλ, με αποτέλεσμα διάφοροι τύποι ιερών να εντοπίζονται στην ισραηλιτική ενδοχώρα. Μερικά από αυτά ήταν συνδεδεμένα με πλούσια νοικοκυριά, ενώ άλλα μοιράστηκαν μεταξύ των οικογενειών και των μελών μίας εκτεταμένης φυλής. Η λειτουργική δράση του ιερατείου υπήρξε έντονη σε αυτά τα ιερά και δεν σταμάτησε ούτε όταν δημιουργήθηκε και το κεντρικό ιερό της Ιερουσαλήμ από τον Σολομώντα. Ακόμη και κάτω από την προσπάθεια των Εζεκία και Ιωσία να καταστήσουν το Ναό της Ιερουσαλήμ το κεντρικό και μοναδικό ιερό της ισραηλιτικής λατρείας μέσα από τις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις τους, φαίνεται πως μέλη των απογόνων του Ααρών και των Λευιτών ιερέων εξακολουθούσαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους όχι μόνο στα ιερά της Δαν και της Βαιθήλ, αλλά και σε διάφορα άλλα «υψηλά ιερά». Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να εντοπίσει μερικά από τα βασικά σημεία που σχετίζονται με τη λειτουργία του ιερατείου μέσα σε αυτά τα περιφερειακά ιερά, οικογενειακού ή κοινοτικού χαρακτήρα καλύπτοντας χρονικά το διάστημα από την πρώτη περίοδο της παρουσίας του Ισραήλ στη γη Χαναάν έως και τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία. Θα εξεταστούν όλες οι μαρτυρίες και ενδείξεις του ρόλου των ιερέων στα ιερά αυτά, τα οποία ήταν διάσπαρτα μέσα στις αγροτικές κοινότητες του αρχαίου Ισραήλ, όπως στην Βαιθήλ, τη Σηλώ, την Κιριάθ-Ιαρίμ και αλλού μέσω του συνδυασμού της μελέτης του βιβλικού κειμένου και των αρχαιολογικών καταλοίπων. Τέλος, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τις ανάγκες που εξυπηρετούσαν αυτά τα ιερά μέσα στο πλαίσιο της ισραηλιτικής κοινωνίας, όπως θρησκευτικές, κοινωνικές, ιδεολογικές κ.ά. και να διασαφηνίσουμε τη σχέση των κατά τόπους ιερατείων με εκείνο του κεντρικού Ναού της Ιερουσαλήμ μέχρι και την πτώση του νότιου βασιλείου το 586 π.Χ.

Πλατυπόδης Λαμπρινός, Ευστ.

Γεννήθηκα στη Ζάκυνθο. Έχω κάνει σπουδές στην Κλασική Φιλολογία, Ιστορία-Αρχαιολογία, Φιλοσοφία και την Θεολογία. Από το 2019 είμαι μόνιμος διδάσκων ως Ε.Δι.Π. στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας με διδακτικό αντικείμενο την Φιλοσοφία και την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία. Υπηρέτησα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από 1996 έως το 2019· ως υποδιευθυντής του Ε.Γ.Ε΄ Α.Τ. Μάνδρας Αττικής από το 2007 -2011, από το 2011 - 2015 ως Διευθυντής του 9^{ου} Γυμνασίου Αχαρνών και από το 2017-2019 ως Διευθυντής του Γενικού Λυκείου Θρακομακεδόνων. Από το 2003 έως το 2014 διετέλεσα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, Αντιπρόεδρος και Πρόεδρος του Πνευματικού Κέντρου Θρακομακεδόνων (Ν.Π.Δ.Δ.) του πρώην Δήμου Θρακομακεδόνων και μετέπειτα Δήμου Αχαρνών. Διετέλεσα Σύμβουλος-Καθηγητής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο -ΕΑΠ- στη Θεματική Ενότητα ΕΛΠ 31, «Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο», διδάσκων στο Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ηθική Φιλοσοφία» των Τμημάτων Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και επιστημονικός συνεργάτης της ΑΣΠΑΙΤΕ. Έχω συγγράψει μια μονογραφία, δεκατρία βιβλία εκπαιδευτικού περιεχομένου, συνεπιμεληθεί δύο συλλογικούς τόμους με τον Καθηγητή Ανδρέα Μαρκαντωνάτο και έχω δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα και από τη συμμετοχή μου σε αρκετά συνέδρια και επιστημονικές ημερίδες. Τα τελευταία δέκα χρόνια εκτός από διάλέξεις και ομιλίες εκπαιδευτικού, φιλοσοφικού, ιστορικού και θεολογικού περιεχομένου διοργανώνω σεμινάρια Φιλοσοφικής Συμβουλευτικής, όπως αυτό που λαμβάνει χώρα από το 2014 στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Κηφισιάς.

ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΙΣ ΩΔΕΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΒΟΥ (1792-1869)

Στο πλαίσιο της μελέτης της έντονης παρουσίας του θείου στοιχείου και της ιστορικής συνείδησης στο έργο του φλογερού πατριώτη, Ζακύνθιου ποιητή, Ανδρέα Κάλβου (1792-1869) επιχειρείται να αναδειχθεί η σχέση μεταξύ της επαναστατικής ποίησης και της χριστιανοσύνης, και πώς αυτή η γόνιμη συνύπαρξη κατέστησε τις Ωδές του ποιητή διαχρονικό σύμβολο υψηλής αισθητικής και μεγαλόπνοης πνευματικής δημιουργίας του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων του 1821. Δε θα καταγραφούν μόνο τα σημεία εκείνα που υμνούν τον Θεό, την χριστιανική πίστη και τον Σταυρό, τα πάθη και τα κλέη των άξιων των προγόνων τους Ελλήνων, που μάχονται να αποτινάξουν τον οθωμανικό βάρβαρο ζυγό, αλλά επ' αφορμή αυτών θα μελετηθεί και η οντολογία της σχέσης του θείου με την ελευθερία στα ευάριθμα ποιητικά διαμάντια του ποιητή. Η σύλληψη της βαθύτερης ουσίας της Επανάστασης του '21 από τον Ανδρέα Κάλβο ως απόρροια και της δικής του πίστης για την ιερότητα του αγώνα των Ελλήνων εναντίον της μακράιωνης δουλείας των Ελλήνων στον πιο αιμοβόρο και αντίχριστο κατακτητή καθιστά, κατά τη γνώμη μας, τις ωδές του την αγιοπνευματική και ιδεολογική πυξίδα της πολυδάκρυτης, πολυαίμακτης και νικηφόρας πορείας απελευθέρωσής τους. Οι Έλληνες προσέφερον την *έκούσιον θυσίαν* για τον Σταυρό και την Ελευθερία και ο καρμπονάρος Κάλβος τις *ωδές* του για να υμνήσει την χριστιανική πίστη και τους αγωνιστές του 21· επιπροσθέτως δε και για να υπενθυμίζει διαχρονικά και κυρίως στους χαλεπούς καιρούς μας στην ανθρωπότητα και ιδιαίτερα σε αυτούς που επιβουλεύονται την ελευθερία και υπονομεύουν την πίστη ότι οι Έλληνες *ως θείαι ψυχαί εἰς τοὺς μεγάλους κινδύνους φανερώνουν ἀκάμαντον ἐνέργειαν καὶ ὑψηλὴν φύσιν*.

Ποντική Ολυμπία - Μαρία

Νομικός, Απόφοιτος της Νομικής Σχολής Του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μεταπτυχιακή του τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α στην εξειδίκευση της Ποιμαντικής Ψυχολογίας, επιμόρφωση στην διαμεσολάβηση ως μέσο εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, επιμόρφωση στην εγκληματολογία και στον τομέα: *Criminal Profiling*. Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου στην Συμβουλευτική και Προπονητική ζωή. Επιμόρφωση στο Ε.Κ.Π.Α στην διαχείριση χωρισμού των γονέων και επιπτώσεων του διαζυγίου. Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Ε.Κ.Π.Α στην βιοηθική. Εκπαίδευση και πιστοποίηση *Life and Business Coaching* στο Metropolitan College. Εκπαίδευση: *Types of Conflict in University of California*. Εκπαίδευση και πιστοποίηση στα επιμορφωτικά σεμινάρια του Ιδρύματος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Εισήγηση στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία στο συνέδριο του Νοεμβρίου 2019 και εισηγήσεις στο Παν/μιο Αιγαίου. Συγγραφή χριστιανικών άρθρων στην ιστοσελίδα www.arxon.gr, άρθρων νομικού περιεχομένου στην ιστοσελίδα: www.artbro13 και άρθρων ψυχολογίας με εξειδίκευση στον τομέα της ενσυναίσθησης (*empathy*), στον επιστημονικό ιστότοπο ψυχολογίας: www.psychology.gr.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ο Άγιος Νεκτάριος έτρεφε μεγάλη αγάπη για την σωστή εκπαίδευση και καλλιέργεια των νέων, οι οποίοι θα γίνονταν οι αυριανοί κληρικοί της πατρίδος. Αυτό διαφαίνεται από το εκπαιδευτικό και ποιμαντικό έργο Του ως διευθυντού της Ριζαρείου Σχολής. Ο Άγιος προσφέρει με την ζωή και το έργο Του έξοχο παράδειγμα της ύψιστης διακονίας του αξιώματος του ιερέως. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι αναφορές Του Αγίου στην προσωπικότητα του κλήρου μέσα από τα συγγραφικά του έργα. Οι ιερείς αν και άνθρωποι χυδαίοι λαμβάνουν τάξεις των επουρανίων ταγμάτων (Άγιος Νεκτάριος, Ποιμαντική). Διακονούν Τον Κύριο Ιησού Χριστό και αναπέμπουν δεήσεις και προσευχές. Στην ουσία συνδέουν τον ουρανό με την γη. Τελούν τα Μυστήρια Της Ορθοδόξου Πίστεως και κατηχούν, εξομολογούν, Κοινωνούν και αγιάζουν το πλήρωμα της Εκκλησίας. Είναι απαραίτητος ο σεβασμός προς το πρόσωπο του ιερέως εκ μέρους του κοινωνικού συνόλου. Ο ιερέας μετέχει στην θυσία του Χριστού κατά το πρότυπο του Αρχιποίμενος Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, ο Οποίος ενσαρκώθηκε και πρόσφερε τον Εαυτό Του θυσία με την Σταύρωση Του για να μας χαρίσει τον Παράδεισο και την αιωνιότητα. Ο ίδιος ο ιερέας δηλαδή θυσιάζεται και αγρυπνά για να οδηγήσει τους πιστούς στους κόλπους του Χριστού και της Εκκλησίας. Όπως αναφέρει ο Άγιος Νεκτάριος, ο ιερέας αποτελεί πρότυπο και χρειάζεται να είναι πάντα ευπρεπής και κόσμιος σε όλους τους τομείς του βίου του. Επιπρόσθετα, στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιασθεί η πολύτιμη προσφορά των ιερέων στους αγώνες του έθνους, με βάση και αναφορές εκ μέρους του Αγίου. Συμπερασματικά, ο Άγιος Νεκτάριος και με τα συγγραφικά έργα Του και με το έξοχο παράδειγμα του αγίου βίου Του μας διδάσκει την αποστολή της ιερωσύνης.

Σκλήρης Διονύσιος

Ο Διονύσιος Σκλήρης είναι Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (Paris IV) στις Ελληνικές Σπουδές (Πατρολογία), όπου εκπόνησε Διδακτορική Διατριβή με θέμα «Ο όρος 'τρόπος' στη σκέψη του Μαξίμου του Ομολογητού». Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στις «Σπουδές της Ύστερης Αρχαιότητας και του Βυζαντίου» στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (King's College), με ειδίκευση στη Φιλοσοφία, έχοντας εκπονήσει εργασία με θέμα «Η θεωρία του κακού στον Πρόκλο ως μια ολοκλήρωση του μονισμού του Πλωτίνου», καθώς και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου από το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης στη Βυζαντινή Γραμματεία. Έχει σπουδάσει Κλασική Φιλολογία και Θεολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Υπηρετεί ως διδάσκων στη Θεολογική Σχολή Αθηνών, έχοντας διδάξει «Θέματα Πανορθόδοξου Ενδιαφέροντος» και «Εκκλησιαστική Αντιρρητική Θεολογία». Επίσης, διδάσκει Αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή Φιλολογία ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Έχει εκδώσει μεταξύ άλλων τα βιβλία: *On the Road to Being: Saint Maximus the Confessor's Syn-odical Ontology*, Alhambra, California: Sebastian Press, 2018. *Λόγος – Τρόπος – Τέλος: Σπουδή στη σκέψη του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού*, Αθήνα: Ίνδικτος και Alhambra, California: Sebastian Press, 2018.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Θα παρουσιάσουμε μια θεωρία για τις κοινότητες του 1821 σε σχέση με την Θεολογία της κοινότητας και την Εκκλησιολογία. Θα δούμε κατ' αρχήν πώς η Εκκλησιολογία της τοπικής Εκκλησίας ως επισκοπής και ως ενορίας επηρέασε το κοινοτικό ήθος του Ελληνισμού κατά την Τουρκοκρατία, με την κοινότητα να αποτελεί ένα συλλογικό αλληλέγγυο σώμα έναντι των Μουσουλμάνων, με αποτέλεσμα η εκκλησιαστικής έμπνευσης κοινοτική ζωή να ανακεφαλαιώνει μακροχρόνιες δημοκρατικές παραδόσεις του Ελληνισμού. Θα δούμε στη συνέχεια τη διαλεκτική σχέση της κοινότητας με μεταίχμιακα υποκείμενα, όπως οι πρόκριτοι, αλλά και οι επίσκοποι, οι οποίοι λειτουργούσαν ως μεσάζοντες μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων, έχοντας ευθύνη έναντι και των δύο. Ιδιαίτερος θα αναφερθούμε στη μορφή του επισκόπου και του ιερέως κατά την επανάσταση. Θα μελετήσουμε επίσης υποκείμενα φαινομενικά εκτός κοινότητας, όπως οι λεγόμενοι «κλέφτες» και «αρματολοί», οι οποίοι, όμως, διατηρούσαν τις σχέσεις με την κοινότητα κατά έναν ιδιαίτερο τρόπο. Θα εξετάσουμε την πολυπλοκότητα και αμφισημία που διήπε τον πόλεμο με τους Τούρκους στον βαθμό που η επανάσταση δεν βασιζόταν πάντα σε τακτική αναμέτρηση αλλά και σε μορφές πολέμου υπαγορευμένες από την τοπική μορφολογία. Θα δούμε διαφορετικών ειδών κοινότητες που συναρτίσαν τον Ελληνισμό του 1821: Μοραίτες, Ρουμελιώτες, Φαναριώτες, παροικίες στο εξωτερικό, караβοκύρηδες και ναυτικοί πληθυσμοί, Φιλέλληνες κ.ά. Θα εξετάσουμε την αλληλεπίδραση παραδοσιακού κοινοτισμού και εσπέριου φιλελευθερισμού κατά την επαναστατική περίοδο, σε σχέση με τα διαφορετικά πρότυπα πολιτειακού ή ρομαντικού εθνικισμού που εισήχθησαν, χωρίς να παραλείψουμε να αναφερθούμε και στο ακανθώδες θέμα της κοινότητας εν μέσω εμφυλίου. Ύστερα από τις επισκοπήσεις αυτές θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε κάποια γενικά συμπεράσματα για τις πολύ ιδιαίτερες μορφές που έλαβε ο ελληνικός κοινοτισμός κατά την επανάσταση του 1821 και ποια είναι η επικαιρότητά τους για την εξέλιξη του ελληνικού κράτους. Βασική πρωτεύουσα πηγή μας θα είναι τα απομνημονεύματα του 1821, όπως των Μακρυγιάννη, Κολοκοτρώνη, Τερτσέτη, Φωτάκου, Φιλήμονος κ.ά.

Στεργίου Νάιρα

Η Νάιρα Στεργίου (1984, Αθήνα) είναι εικαστικός και ερευνήτρια. Σπούδασε Ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και συνέχισε με μεταπτυχιακές σπουδές (MFA) στη Koninklijke Academie voor Schone Kunsten στην Αμβέρσα στο Βέλγιο. Στην Αμβέρσα, ολοκλήρωσε δεύτερες μεταπτυχιακές στο Campus Sint Lucas, στο πρόγραμμα Master of Research in Art and Design. Ολοκλήρωσε δύο κύκλους σπουδών Θεολογίας στο Orthodox Onderwijs, Theologisch, Instituut Saint-Serge στη Γάνδη (Βέλγιο). Στη συνέχεια πραγματοποίησε τρίτο μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΠΜΣ) στη Νεοελληνική Λογοτεχνία. Είναι υποψήφια διδάκτωρ στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών. Η έρευνα τιτλοφορείται «Πολλαπλές εικαστικές αναγνώσεις της Θρησκευτικότητας και του Ιερού. Η κρυπτοθρησκευτική συμπεριφορά στη μετανεωτερική εικαστική συνθήκη» και χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών. www.nairstergiou.com

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΓΚΡΑΦΙΤΙ ΩΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ

Στην εισήγηση προτείνεται η παρουσίαση του σύγχρονου καλλιτέχνη της τέχνης του γκράφιτι, ως λειτουργού του δημόσιου χώρου. Θα μας απασχολήσει η *a priori* ταύτιση ιερέα και καλλιτέχνη. Ο Χριστός στην ακολουθία του βαπτίσματος ονομάζεται «άριστος Καλλιτέχνης». Όπως ο ιερέας ενώνει τον ορατό με τον άορατο κόσμο, έτσι και ο καλλιτέχνης γίνεται τομή στον χρόνο: ένας μοναδικός παροντικός καιρός που αποκαλύπτει το άορατο (Sherrard). Ιερέας και καλλιτέχνης γίνονται το κατώφλι (Agamben) της απο-φαινομενοποίησης του άορατου μυστηρίου. Στην εισήγηση θα ασχοληθούμε με παραδείγματα από το έργο σύγχρονων Ελλήνων καλλιτεχνών που σε μία απομαγευμένη (Weber) πραγματικότητα, ασκούν την τέχνη του γκράφιτι ως αποκαλυπτική, μυστικιστική, εικαστική πράξη, μώνοντας τον θεατή στην έκσταση και στην αέναη έρευνα της Ωραιότητας. Θα ασχοληθούμε με καλλιτέχνες του 'δημόσιου χώρου' (street artists) -όπως οι Στέλιος Φαϊτάκης και Φίκος- οι οποίοι επηρεάζονται άμεσα από τη βυζαντινή τέχνη της αγιογραφίας και προβάλλουν αλληγορικά κοινωνικά και πολιτικά μηνύματα, αλλά και με δημιουργούς -μεταξύ άλλων ο Τσάκωνας- που εμμέσως μεταφέρουν στο έργο μια υποβόσκουσα θεολογία, εν είδει 'δημοσίου κηρύγματος'. Η λέξη γκράφιτι εκ του γράφω (λατ. graffiato = χαράσσω) σημαίνει ακριβώς το λειτούργημα της δημόσιας ομολογίας. Οι καλλιτέχνες - δημιουργοί αγέλλουν το δικό τους μήνυμα στην καθημερινότητα.

Φαραντάκης Πέτρος

Κρης την καταγωγή, από την Κίσαμο Χανίων, ο Πέτρος Φαραντάκης γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι διδάκτορας της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και πιστοποιημένος μεταδιδάκτορας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Εργάζεται ως καθηγητής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Είναι επίσης επιστημονικός εταίρος του Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και τιμής ένεκεν διευθυντής του ακαδημαϊκού προγράμματος του *Bilston Community College* στο *Birmingham* του Ηνωμένου Βασιλείου. Έχει διδάξει στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό και έχει διατελέσει εξωτερικός συνεργάτης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα σχετίζονται με τις θεωρίες περί ηθικής, τη φιλοσοφία της θρησκείας και τις αναστοχαστικές τους διαστάσεις. Το τελευταίο του βιβλίο είναι: *Φυσική Φιλοσοφία και Θεολογικός Ανθρωπισμός. Δοκίμια για τα Όρια της Ηθικής Νοημοσύνης*, Αρμός, Αθήνα, 2020.

Η ΑΠΟΪΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΙΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΩΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ

Η θρησκεία και το θρησκευείν ειδικότερα, επώαζει και εκφράζεται πρώτα στα μύχια του εαυτού μας και κατόπιν στη συλλογικότητα στην οποία ανήκουμε. Η ιδρυτική του έναρξη, με άλλα λόγια, γίνεται εντός μας, με συνέπεια τη διαμόρφωση και ανάπλαση βιωμάτων τα οποία σχετίζονται άμεσα με τις συν-κινήσεις για το ιερό και την αγιότητα. Εδώ, στην επικράτεια της αγιότητας, τόσο το πρόσω όσο και το σύννεγγυς, ανήκουν στην ίδια χωρικότητα, υπό την έννοιαν ότι ανακαλούνται πάραυτα, χωρίς τη μεσολάβηση ικανού χρόνου. Τα βιώματα ωστόσο αυτά, εκφράζονται και ανατροφοδοτούνται από τόπους κοινής ή ατομικής λατρείας, στους οποίους συναθροιζόμαστε ή ιδιωτεύουμε. Από την άλλη, η επιστήμη απότοκος του παραγωγικού ορθολογισμού, είτε επιχωριάζει στα εργαστήρια είτε στα παντός τύπου ερευνητικά κέντρα, δεν αφήνει περιθώρια για κάθε είδους θυμική αναπόληση, όντας προσανατολισμένη στην άτεγκτη παρατήρηση και τον πειραματισμό. Στη μελέτη μας θα εξετάσουμε την αναπτυσσόμενη τάση ανά τον κόσμο, κατά την οποία η επιστήμη έχει αρχίσει να ενδύεται μανδύα ιεροπρέπειας και η θρησκεία να απεκδύεται την ιερότητά της, πράγμα που της αφαιρεί τον ζωτικό της πνεύμονα.

π. Χρόνης Χριστόφορος

Ονομάζομαι Χριστόφορος Χρόνης. Γεννήθηκα στο Αγρίνιο το 1974. Είμαι έγγαμος κληρικός (με 6 τέκνα), της Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και Ακαρνανίας, εφημέριος στον Ιερό Ναό αγίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου Ζευγαράκιου Αγρινίου. Είμαι πτυχιούχος του τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997), κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών, τμ. Φ.Π.Ψ., ειδίκευση *Ηθική Φιλοσοφία* (2007) και κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος της Θεολογικής Σχολής Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης. Τίτλος διατριβής «*Τα κοινωνικά και βιοηθικά προβλήματα της Τρίτης Ηλικίας- Θεολογική και Ποιμαντική Θεώρηση*»(2016-άριστα παμψηφεί). Κάτοχος πιστοποιημένων επιμορφωτικών προγραμμάτων του ΕΚΠΑ (Θρησκεία και Ψυχανάλυση, Διαχείριση Χωρισμού-Διαζυγίου, Εισαγωγή στη Συμβουλευτική, Ψυχανάλυση: Θεωρία και Πράξη). Από τον Φεβρουάριο του 2020 διδάσκω στη Θεολογική Σχολή/Τμ Θεολογίας του ΕΚΠΑ τα μαθήματα Ποιμαντική Θεολογία, Ποιμαντική Ψυχολογία και Ποιμαντική Νοσούντων.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ ΙΕΡΕΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ - Μή' ἀποροΐψης με εἰς καιρὸν γήρας (Ψαλμ. 70, 9)

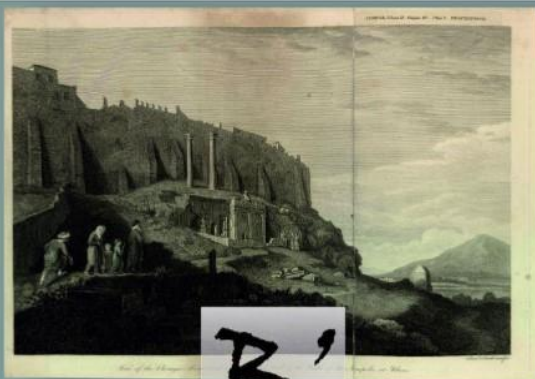
Η τρίτη, χρονικά, ηλικιακή περίοδος της ανθρώπινης ζωής σηματοδοτεί την είσοδο του ανθρώπου στο λεγόμενο γήρας, που παραδόξως έχει ταυτιστεί, από τον σύγχρονο τεχνοκρατικό πολιτισμό, με τη φθορά και τη σωματική και πνευματική παρακμή των ανθρωπίνων δυνάμεων. Αυτό συνεπάγεται την αντιμετώπιση των ηλικιωμένων συνανθρώπων μας με προκατάληψη. Η προκατάληψη οδηγεί αναπόφευκτα σε διακρίσεις και οι διακρίσεις καταλήγουν στην άνιση μεταχείριση των ηλικιωμένων από τον τύπο, τη νεότητα, την κοινωνία γενικότερα. Η τρίτη ηλικία είναι κατάφορτη από προβλήματα. Πώς θα μπορέσει ένας χριστιανός, ένας κληρικός και γενικότερα η ζώσα Εκκλησία να φροντίσει ποιμαντικά έναν ηλικιωμένο; Είναι πράγματι προβληματική, και άρα αποβλητέα, η τρίτη ηλικία; Έχει να προσφέρει κάτι ουσιαστικό και σημαντικό στο κοινωνικό και εκκλησιαστικό γίγνεσθαι; Αξίζει τον κόπο να ασχοληθεί κανείς ποιμαντικά με τα προβλήματα ενός ηλικιωμένου ή όχι; έχει να προσφέρει κάτι ουσιαστικό στον εκκλησιαστικό χώρο και στο κοινωνικό σύνολο ένας υπερήλικας; Πρέπει να ανησυχεί η Εκκλησία, εάν εντάξει στην ποιμαντική της διακονία, την ανάλογη διακονία των ηλικιωμένων μελών της; Τι μπορεί να προσφέρει ένας ηλικιωμένος στα νεότερα μέλη της εκκλησιαστικής κοινότητας; Μήπως είναι χάσιμο πολύτιμου χρόνου και σημαντικών πνευματικών και σωματικών δυνάμεων η ποιμαντική των ηλικιωμένων; Θα καταδειχθεί ότι πράγματι η Τρίτη Ηλικία έχει πολλά να προσφέρει και στον εαυτό της αλλά και στις νεότερες ηλικίες. Η ποιμαντική φροντίδα των ανθρώπων της Τρίτης Ηλικίας είναι εξόχως απαραίτητη αφού κάθε άνθρωπος είναι ένα ξεχωριστό παιδί του Θεού, ανεξαρτήτως ηλικίας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	<i>mandroul1959@yahoo.gr</i>
ΒΑΛΤΟΓΙΑΝΝΗΣ	π. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	<i>anargyros.valt@hotmail.gr</i>
ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ	ΜΑΝΟΛΗΣ	<i>mvarv@otenet.gr</i>
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>konigeorg@gmail.com</i>
ΓΕΩΡΓΙΟΥ	π. ΤΙΜΟΘΕΟΣ	<i>tim.p.georgiou@gmail.com</i>
ΖΟΡΜΠΙΑΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>zorbas_kostas@yahoo.gr</i>
ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>kxkaragounis8@gmail.com</i>
ΚΑΣΑΠΗ	ΕΙΡΗΝΗ	<i>eikasapi@gmail.com</i>
ΚΑΤΣΑΡΟΥ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	<i>konstantinakats12@gmail.com</i>
ΚΟΛΙΟΦΟΥΤΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	<i>akoliofoutis@yahoo.gr</i>
ΚΟΛΟΒΟΥ	ΧΡΙΣΤΙΝΑ	<i>chrkolov@otenet.gr</i>
ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ	π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	<i>pdimitriskou@gmail.com</i>

ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ	π. ΣΠΥΡΙΔΩΝ	<i>spikonst@soctheol.uoa.gr</i>
ΚΩΣΤΑΡΑ	ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ	<i>spyridoulakostara@aeaa.gr</i>
ΜΑΝΩΛΗΣ	π. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ	<i>gennadios@pemptousia.gr</i>
ΜΑΥΡΟΣΚΑ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ	<i>vasilikimavroska@aeaa.gr</i>
ΜΠΟΛΤΕΤΣΟΣ	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ	<i>tboltets@soctheol.uoa.gr</i>
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	<i>ath.n.pap@gmail.com</i>
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	ΧΡΥΣΟΒΑΛΑΝΤΗ	<i>valiapapanas@yahoo.gr</i>
ΠΛΑΤΥΠΟΔΗΣ	ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ	<i>lplatypodis@gmail.com</i>
ΠΟΝΤΙΚΗ	ΟΛΥΜΠΙΑ - ΜΑΡΙΑ	<i>pontikholympia@gmail.com</i>
ΣΚΛΗΡΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	<i>dionysios.skliris@gmail.com</i>
ΣΤΕΡΓΙΟΥ	ΝΑΪΡΑ	<i>nairastergiou@gmail.com</i>
ΦΑΡΑΝΤΑΚΗΣ	ΠΕΤΡΟΣ	<i>petrosfa@otenet.gr</i>
ΧΡΟΝΗΣ	π. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	<i>chronis32000@yahoo.gr</i>

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

«Ιερωσύνη, Εθνεγερσία, σύγχρονη Ζωή»

12,13,14 Μαΐου 2021

Διαδικτυακή Διεξαγωγή

www.aeaa.gr

Γραβούρα

Το μνημείο του Θρασύλλου.

Οικογένεια ορθοδόξων πιστών κατευθύνεται προς την Παναγία Σπηλιώτισσα.

The antiquities of Athens/ measured and delineated by James Stuart and Nicholas Revett, painters and architects, with an introduction by Frank Salmon, in association with the Institute of Classical Architecture and Classical America, New York: Princeton Architectural Press, 2008.

Ταξιδιωτικός αριθμός/ αριθμός καταλόγου: NA280.S9 2008.

Ευχαριστίες για τη διάθεση της Γραβούρας

Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας

Β' Διεπιστημονικό Συνέδριο

«Ιερωσύνη, Εθνεγερσία, σύγχρονη Ζωή»

Τετάρτη 12 - Παρασκευή 14 Μαΐου 2021

Διαδικτυακή Διεξαγωγή

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ - ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Πληροφορίες: www.aeaa.gr